

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulengoip.

*Yesugât sâkurâpñâ, zengât kutziñâ.
(Lu 3:23-38)*

¹ A danjonñâ danjonñâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Jakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpñâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutñâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoron muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nason muyageip. Nasongâren gâbâ Salomon gâbâ Salomogâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamñâ kutñâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamñâ kutñâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi

muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip.
¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip.
 Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren
 gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ
 Yekonia sot âtâ murâpñâ âsagiwe. Kâsaziñâ
 Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân
 âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren
 gâbâ Salatîe muyageip. Salatîegâren gâbâ
 Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ
 Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim
 âsageip. Eliakingâren gâbâ Aso muyageip.
¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren
 gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu
 muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip.
 Eleasagâren gâbâ Matan muyageip. Matanğâren
 gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ
 Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apñâ oip.
 Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutñâ
 Kristo sâmen. Kutñâ zorat topñâ itâ. Zâk bâliñan
 gâbâ mâkâniñgâbap.

¹⁷ Âsaâsagiñ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren
 gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tenğaziñâ kiin
 kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem
 gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tenğaziñâ
 kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem
 gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut
 uap.

Yesu muyageip, zorat den sinji.

(Lu 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topñâ itâ.
 Mamñâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip.
 Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik

Kaapumnâ Maria sot pâlâtân oi kâmbonâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâmbonâ oi ko Yosepenâ nângip. Oi zorat topnâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târâraknâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ dinâ a ambân mâteziñan sa añun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâm nângâm ândei Kembangât sumbem a nâinâ umânân muyagem itâ sâm dukuip, “Yosepe, Dawidigât kiunnâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumnâ zâk sot pâlâtân oipkât kâmbon op katep mimbap. ²¹ Nanñâ mimbap. Mei ko zâkkât kutñâ Yesu sâban. Zâknâ a ambân gakârâpñâ bâliñangât tâgân gâbâ olanziñgâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonñâ oip,

²³ “Nângânek. Ambân sigan nâinâ kâmbonâ op nanñâ mimbap. Zâkkât kutñâ Imanue sâbi (Niiñ denân ko Anutuñâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umânân gâbâ zaatñâ sumbem añâ den dukuip, zo lum Maria diim mirâñan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiândiñ, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyagei Yosepenâ kutñâ Yesu sâip.

2

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiñ takâtakâñan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamñâ sâm mâsikâziñgâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zeñgât a kutâ upap, zâk

ikâ taap? Nen ândi hânniñan gâbâ sânjelakñâ ekñâ mápâsinam gen.” ³ Yatâ sâneta Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe. ⁴ Herodeñâ den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ minduziñgâm itâ sâm mâsikâziñgip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsân?” ⁵ Mâsikâziñgi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete ñaiñâ itâ sâm kulengoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zengât kamân gigiñâ buñâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakarâpnâ kembu otziñgâbap.’ ”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodeñâ nângânângâ a diiziñgâm ziiñik âim mulunâk mâsikâziñgip. Sânjelak muyageip, zorat narâkñâ mâsikâziñgi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, “Zen âimñâ kârum katep muyagemñâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mápâsibat.” ⁹ A kutânâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sânjelak hânziñan gâbâ igâwe, zorân kâdom otziñgâm âimñâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sânjelak zo ekñâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamñâ Maria zikit umzik topñan gei mápâsiwe. Mápâsemñâ irâziñan gâbâ kut ñai ñai âlipñâ mem pindâwe. Kât âlipñâ goide sot too wârânñâ âlip, sânğânñâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembuñâ umanân kwâkâziñgi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp ñain gâbâ hânziñan âiwe.

Kembuñâ Yesu katep lilâuigip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziņan âine ko Kembugât sumbem a nâiņâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamņâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumņâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepeņâ zaatņâ katep sot mamņâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâiņâ zorat Kembugât sâtkât itâ sâip, zo bon oip, “Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbanâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzâņgoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziņ zagât, zo zâņgom naņgâwe. Nângânângâ a zen sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zâņgom naņgâwe. ¹⁷ Oi Propete Yesaianâ mârumņan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziņ zen murârâpziņangât umbâla op âigirâp op zem tatne hiriņsâbigât sâm osiziņge. Wangât, murârâpziņ buņ op naņge, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembugât sumbem a nâiņâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukuip, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamņâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepeņâ katep sot mamņâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemņâ Yosepeņâ den nâi itâ nâņgip, “Akela zâk ibâņâ Herode, zâkkât gebâkņan Yudaia hângât a kutâ op

ândiap.” Den zo nângâm zo ândibam kenğât oip. Oi umanân den nângâmñâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân ñâi kutñâ Nasarete zeip, zoren ãi ândeip. Oi Propete zeğât den itâ ziap, zo bon oip, “Zâk Nasarete kamânân gokñâ sâbi.”

3

Yohaneñâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohaneñâ Yuda a zeğâren muyagem gâip. Gamñâ Yudaia zeğât mirâ âtânan, a mân ândiândiñan, zoren ãi ândim den sinji itâ sâm dâzânğom ândeip, ² “Anutu um topñan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziñ melânnek.” ³ Yohanegât Propete Yesaianñâ mârurnan den itâ sâm kulemgui, zo bon oip, “Mirâ kamân âtânan a ñâiñâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwâarakune kelâlunñâ oik.’”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkat sâk pâke âlipñâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotñandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatñan inzut ñâi lap ândeip. Nalemñâ ko kumbon sot bâñsat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut nâmbut, zeğâren gâbâ a gâbâreyanğâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimñâ bâliñâziñâ sapsune Yodañ toin sañgonziñip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a doñbepñâ too sañgonam gane ziñgitñâ itâ mâsikâziñip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliñâziñanğât hâuñâ mâte otziñgâbâmap, zo

nâinâ dâzângoi bâliñâziñ birâbi? ⁸ Zen umziñ melânâ orot mâmeziñâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziñan itâ mân nângâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpñoot mân otniñgâbap.’ Nâ dâzângua nângânek. Anutuñâ sâbâ sâm sâi kât zirânâ Abaramgât kiurâpñâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nângânek. Nak nâi bonñâ âlipñâ mân upap, zo ko mariñandâ kârâm kârâp oi simbap. Nânga zo mârûm nak topñan pâi ziap. ¹¹ Zen umziñâ melânne toin sanjonziñgâman. Ka nâi bet gam taap, zâk imbanâ patâ zemñângap. Nâ yatâ zorân irânâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkñâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziñgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriñoot gamñâ nalem gwapgwapñâ gâbârem mindubap. Nalem bonñâ mirânjan pâmbap. Ka gwapgwapñâ, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohanenâ Yesu too sanjonñangip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodañ toin âimñâ Yohanenâ too sanjonñangâbapkat dukui. ¹⁴ Dukui ko Yohanenâ nângi mân dâp oi itâ dukui, “Wangât nâgâren ga sat? Gânâ nâ sanjonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesuñâ den itâ mâburem dukui, “Nângâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtñâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohanenâ diñâ lum sanjonñangip. ¹⁶ Too sanjonñangi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronñâ Anutugât Kaapumñâ nii kembâ yatâ opñâ gem gam kwâkñan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ

den n̄ai it̄a muyageip, “Zi nann̄a âlipn̄a. Umn̄a zâkkâren kinmap. Ek̄n̄a umn̄a âlip opmap.”

4

Satan̄n̄a Yesu mâsikip.

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumn̄a Yesu ok̄n̄angi mirâ kamân âtânjan arip. Satan̄n̄a mâsikân̄angâbapkât ok̄n̄angi arip.

² Oi zoren Yesu zâk n̄atik sot sirâm 40 umñan nâlem buñ ândeip. ³ Oi sarâ mariñandâ zâkkâren gamñâ it̄a sâam dukui, “Gâ Anutugât nann̄a ândiat oi ko sâandâ kât zirân̄n̄a nalem oi ne.” ⁴ Sâi Yesun̄a it̄a sâam dukui, “Den kulem n̄ai it̄a ziap,

‘An̄a nalemâk nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nân̄gâm ândim kwâtâtinat.’ ”

⁵ Yatâ sâi Satan̄n̄a diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkñan pâip. ⁶ Pamñâ it̄a dukui, “Gâ Anutugât nann̄a ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem n̄ai it̄a ziap, zo nân̄gâ,

‘Zâkñâ sumbem arâp zen̄gât bitziñan gâbanbap. Zin̄a bitziñandâ mingim geine kâtñâ mân gobap.’ ”

⁷ Yatâ sâi Yesun̄a it̄a sâip, “Oi den kulem n̄ai it̄a ziap,

‘Kembu Anutugâ zâizâin̄ mân ok̄n̄angâban.’ ”

⁸ Sâi Satan̄n̄a bak kârep patâ n̄ain̄ diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutñâ sot sikum kut n̄ai n̄ai âkñâlênoot, zo tirâpkoi. ⁹ Tirâpkum it̄a sâip, “Gâ nân̄gât umn̄a topñan gei pindiñsâm mâtâseninandâ hân sot kut n̄ai n̄ai, zi aksik gâ

gibat.” ¹⁰ Sâi Yesuñâ den mâburem itâ dukuip, “Satañ, gâ birânim âi. Den kulem ñâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okñanğâban.’ ”

¹¹ Yatâ sâi Satañğâ birâñanğâm ari sumbem a zen gam on galem okñanğâwe.

*Yesuñâ Galilaia hânân âi nep tuugip.
(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)*

¹² Yohane tâk namin panetâ Yesuñâ zorat sinji, zo nânğâm Galilaia hânân arip. ¹³ Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtñan Sebuloñ sot Naptali, zenğât hânân tâip. ¹⁴ Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den ñâi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵ “Sebuloñ sot Naptali hân saru sâtñan Yodañ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenñan, zoren hân ñâin gokñâ zen ândime. ¹⁶ A zo ñâtâtigân ândiwe, zen kârâp âsakñâ patâ ikse. Mumunğanğât sinji op ñâtâtigân ândiwe, zen âsakñâ muyageziñğap.”

¹⁷ Narâk zoren Yesuñâ topkwapñâ sinji âlip dâzânğom a itâ dâzânğom ândeip, “Anutugât um topñan ândinatkat narâkñâ mâte uapkat umziñ melânnek.”

¹⁸ Oi sirâm ñâin Yesuñâ Galilaia saru sâtñan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Nâi Simoñ, kutñâ ñâi Petero. Nâi ko munğâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet inğanğât nep tuum ândiwet. ¹⁹ Yesuñâ zikitñâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâğât a op molinigit. Oi zet inğanğât nep tuum ândiabot, zo yatik a zenğâren nep tuum

ândibabot.” ²⁰ Sâi zorenâk irâziknâ birâm molim âiwet.

²¹ Oi Yesunâ mâik nâi âimnâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munnâ Yohane, zet Zebedaïogât nanzatnâ. Zet ibâziknoot wanğâyân tap irâzinâ kubik tarâwe. ²² Yesunâ dâzâkoi zorenâk wanğâ sot ibâziknâ birânanğâm molim âiwet.

²³ Yesunâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip dâzânğom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekzinoot kubikzinğâm ândeip. ²⁴ Yatâ op ândei sinjinâ Siria hânân laŋ kârâm ari nânğâm a ambân sisi mâsek sot wâkezinoot sot kin bitzinâ mumunâ zâkkâren diizinğâm gane kubikzinğâm nanğip. ²⁵ Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodaŋ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patânâ min-dumnâ moliwe.

5

Yesunâ bâknan den sinji âlip dâzânğoiip.

(Lu 6:20-26)

¹ Yesunâ a ambân kâmut patâ zinğitnâ bâknan zâi tâi arâpnâ zen um topnan âiwe. ² Âinetâ sinji âlip itâ sâm dâzânğoiip, ³ “A nâmbutnâ umzinanğât nânğâne gigin opmap, zenğât nânğâ sâtâreŋoot uap. Zo zinâ sumbemân Anutu um topnan ândibi. ⁴ A nâmbutnâ isem umbâlâ op ândime, zenğât nânğâ sâtâreŋoot uap. Zen zo umâlep kwatzinğâbap. ⁵ A nâmbutnâ zâizâinâ

mân op ândime, zengât nânga sâtâreṇoot uap. A zo ziṇâ hân patâ zî galem upi. ⁶ A nâmbutṇâ ândiândi târârakkât otziṇgi ândime, zengât nânga sâtâreṇoot uap. Zen gâtâm bonṇâ muyagibi. ⁷ A nâmbutṇâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nânga sâtâreṇoot uap. Zen zo Anutuṇâ zo yatik otziṇgâbap. ⁸ A nâmbutṇâ umziṇ salek ândime, zengât nânga sâtâreṇoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi. ⁹ A nâmbutṇâ lumbenṇâgât nep tuum ândime, zengât nânga sâtâreṇoot uap. Zen zo Anutugât murarâṇṇâ sâbi. ¹⁰ A nâmbutṇâ târârakziṇṇâgât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nânga sâtâreṇoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topṇan ândibi. ¹¹ A nâmbutṇâ nâgât opṇâ a ziṇâ den bâliṇ top topṇâ dâzâṇgom zâṇgom molimoli otziṇgâme, zengât nânga sâtâreṇoot uap. ¹² Zen sumbemân sâṇgân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumṇan yatik zâṇgom moliziṇgâwe, zorat.”

*Nen a zengât sii sot kârâp âsakṇâ yatâ utnat.
(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)*

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siigât naamṇâ buṇ oi ko dap oindâ naamṇâ dum upap? Zo buṇâ. Sii bâliṇâ zo yatâ mo yatâ orotṇâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân ziṇâ lânḃi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsakṇâ op ândibi. Kamân ṇâi bak kârep ṇâin tâi wan mo wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumṇâ âmaṇân mân kwârakume. Buṇâ. Zo tâtatṇan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziṇgâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsakṇâ op ândibi. Oi a zen

ândiândiziñâ ikne âlip oi sumbem Ibâziñâ sâmb âlip kwâkñanğâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

17-18 “‘Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nanğâbap. Nâ perâkñak dâzânğobâ. Mosegât gurumin den murukñâ nâi mân buñ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buñ upabot. 19 Oi a nâi, zâk gurumin den murukñâ nâi mân lumñâ a toren yatik upigât dâzânğobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombeñan a gigin op ândibap. Oi nâiñâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziñ op ândibap. 20 Zorat dâzânğua nânğânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziñ âlip mân ândim walâziñgâm sumbemgât siñgi mân upi.”

Gurumin den, zorat topñâ sâip.

(Lu 12:57-59)

21 “Sâkurâpziñ zen den itâ dâzânğowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ 22 Ka nânâ itâ dâzânğobâ. Nâi zâk bukuñâ um kuk nânğânğânğâbap, zâk den nepñanğât siñgi upap. Nâi zâk bukuñâ den bâliñâ dukubap, zo ko a sâtnâ zengât mindumin-duyân pambi. Nâi zâk bukuñâ den kârok bâliñâ dukubap, zo ko sim kârâpkât siñgi upap. 23 Zorat ko gâ kut nâi nâi Kembugât siñgi pâmbam itâ nânğâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikñan ziap.’ 24 Zo

yatâ nânġâm kut ñâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumñâ âburem kut ñâi zo Kembugât sinġi pâmban.

²⁵ Gâ a ñâi sot kâsâp op dinzikñâ zo kek kubik-pabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nânġâm kâwali a gakârâpñâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi.

²⁶ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ zoren tapñâ yen mân giban. Kâsagañġât tosa mâkâm nanġâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziñâ itâ dâzânġowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyañġâbabot.’ ²⁸ Ka nânâ ko itâ dâzânġobâ. A ñâiñâ ambân ñâi ek âkñâleñġâñġâbap, zo ko zâk zik ambin zo umñandâ birâñañġâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat sinġâ ñâiñâ bâliñan gâbanbâ sâi sum lâmuñ birâban. Hâlâlu ândim simân geibatkat lañ sinġâ toren sum lâmuñban. ³⁰ Bikâ bongenñâ bâliñan gâbanbâ sâi kârâm mânânġât pâmban. Sâk hâlâlu ândim sim kârâpkât sinġi opatkât lañ bikâ kârâm mânânġât pâmban.

³¹ Den sânġiñâ itâ ziap, ‘Ñâi zâk ambinnâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nânâ ko itâ dâzânġuan. A ñâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânânġât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a ñâi sot ândeip oi ko tosa zo apñanġât mân upap. Oi ñâi zâk ambân birâbirân zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânġe. Sâkurâpziñâ itâ dâzânġowe, ‘Gâ Anutu mâteñan den ñâi sarâ mân sâban. Kambu mâteñan den ñâi sâmñâ lunandâ bonñâ upap.’

³⁴ Nanâ ko itâ dâzâᅇguan. Anutu mâtenjan den sâsânâ, zo itâgât birâm nanġâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombânġâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsânâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân. ³⁶ Oi kâukziᅇjan kwap sâsân, zo birâbi. Zen kâukziᅇ sâmotġâ kâu ᅇâi dukune sumun upap? Mo sumun ᅇâi dukune kâu upap? Yatâ buᅇâ. ³⁷ Zorat dinziᅇâ bonᅇjan sâne bonᅇâ upap. Buᅇâ sâne buᅇâ upap. Den târokwap sâme, zo Sataᅇġâren ġâbâ ġâmap.”

Hâukâu mân upi.

(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den ᅇâi itâ sâsânâ, zo nânġe, ‘Nâiᅇâ siᅇġâ sum lâmuᅇi ġânġoot siᅇâ sum lâmuᅇban. Nâiᅇâ sâtkâ kwâki ġânġoot sâtnâ hâuᅇâ kom kwâkâban.’ ³⁹ Nânâ ko itâ dâzâᅇguan. Zânġonâ sâne sâkziᅇâ mân aᅇġân kârâbi. Ġât ko a ᅇâiᅇâ pâlomġâ toren koi toren ᅇâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi ᅇâiᅇâ ġâ sot kâsa op hâmbâġâ kwâkᅇjan mei umᅇjan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a ᅇâiᅇâ ġâ irânâ mem pâᅇkânogân âi pâmbangât sâi ġânâ târokwap kârebân âi pam ġâban. ⁴² Oi a ᅇâiᅇâ kut ᅇâi ᅇâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim ġibat sâi nânġânġâban.”

Kâsarâpziᅇ buku otziᅇġâbi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den ᅇâi itâ sâsânâ, zo nânġâme, ‘Ġâ bukugâ buku okᅇânġâban, ka kâsagâ kâsa miᅇânġâban.’ ⁴⁴ Ka nânâ ko itâ dâzâᅇġobâ. Kâsarâpziᅇ buku

otzingâbi. Oi a zângom molizingâme, zengât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziņangât nan bârarâp bonņâ op ândibi. Zâkņâ yatik sâi maņandâ a orot mâmeziņ bâliņâ sot âlipņâ aksik âsageziņgâmap. Oi yatik sâi mapņâ a orot mâmeziņ bâliņâ sot âlipņâ aksik ziņgâmap. ⁴⁶ Zen buku otzingâme, zorik buku otzingâbi, zo ko Anutuņâ sângânņâ wan ziņgâbap? Bâliņ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziņâ zorik mânganziņgâbi, zorat sângânņâ wan ziņgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziņandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen siņgi âlip lumņâ kut ñai ñai âlipņâ upme, zo ziņgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuņâ sângânņâ mân ziņgâbap. ² Zorat gâ a âlip otzingâm a nâmbutņandâ gek nâņgâbigât lâmun mân vaatpan. A sarâņâ, zen mâtâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziņâ sâm âlip kwatziņgâbigât yatâ upme. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zen sângânziņâ mârur mine âkip. ³ Bukugâ ñai kut ñai pindâbam tik pindâm bukugâ ñai mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâgandâ kut ñai ñai tik ek nâņgâmņâ hâuņâ sângânņâ gibap.”

Ninâugât den.
(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarânjâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a mindumin-duyân ninâu sânam bâbâlanj upme, zo ko anjâ zingitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzânjogobâ. Yatâ zingitne ko zorânjak sângânziñjâ opmap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâmirâgan zâi hânji doonjgumñjâ Ibâgâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut ñâi ñâi ek nânjgâmapñjâ bonñjâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñjâ târokwap mân sâmirâne kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo zinjâ den donjbej sâmirândâ nânjgânjgâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâmirâne Ibâziñjâ zâk kut ñâi ñâi um nânjgânjgâziñjan ziap, zo kek ek nânjgâmap. ⁹ Oi zen itâ sâmirâniñjâ, ‘Ibâziñjâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. ¹⁰ Gâ gamñjâ um dâp hân dâp kembu otnjngâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân neñjgâren zimbapkât otnjngap. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalemdâpnjngan njngâban. ¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosanjngâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâlijngâ marinjngât bikñjan gâbâ mâkânjngâban.’

¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñjâ yatik tosazinj birâbap. ¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuñjâ zengât tosa yatik mem ândibap.”

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ “Zen nalemdândim birâm kendon ândim si sângânziñjâ kuk sen sen mân upi. A sarânjâ, zen yatâ upme. A

nâmbutņâ, zen nâlem birâm kendon ândiândizîņâ zîņgitpigât yatâ upme. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zen zorat sâņgâņņâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gâņâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sâņgâņgâ too saņgonņâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otna a zîņâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nâņgâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikņik nâņgâbap. Oi zâk tik ândim kut ñâi ñâi ek nâņgâmapņâ sâņgâņņâ gibap.”

Sikumgât âkņâle mân utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ “Zen hângât sikum kut ñâi ñâi donbep mân mindubi. Hângât kut ñâi ñâi kabâtņâ niniņâ sot alâalâgiņ sot aņâ kâmbu mime, zorat nâņgânetâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut ñâi ñâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ñâi ñâi, zo kabâtņâ mân niniņâ sot mân alâalâgiņ sot aņâ kâmbu mân orotņâ, zorat nâņgâne zâibap. ²¹ Kut ñâi ñâiziņ zemabân, zoren yatik umziņ pane zemap. ²² Siņgâ so sâkkaņgât âsakņâ. Siņgâ âlip tâi sâkkâ âsakņâ ek ândiban. ²³ Ka siņgâ bâliņ oi ko sâkkâ ñâtâtik upap. Zorat sa nâņgânek. Umgaņgât âsakņâ ñâtâtiksâbap, zo ko opon ñâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokņâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkņâ ñâi buku okņaņgâm ñâigât âkon upap. Oi zâk ñâi sot pâlâtâņ op ñâi kândât kubap. Zen yatik Anutugât nep sot kât sikum âkņâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziņgâm mem ândibi?”

Sâkkât kut ñâi ñâi, zorat mân nâņgâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

25 “Zorat torenḡa ḡai zi dâzâḡua nâḡḡânek. Zen ândiândiziḡḡâḡat nâḡḡâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkziḡḡâḡat nâḡḡâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut ḡai ḡai zorat mân nâḡḡâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziḡḡandâ bonḡâ mo naleḡḡâ bonḡâ? Sâkziḡḡandâ bonḡâ mo sâk pâkeḡâ bonḡâ?

26 Zen nii ziḡḡitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen naleḡḡ mân mindune tâpḡap. Oi sumbem Ibâziḡḡandâ naleḡḡ muyagem ziḡḡâḡap. Oi dap dap? Zen nii zeḡḡâḡ ombeziḡḡan? Buḡâ.

27 Oi zen nâḡḡânâḡḡâziḡ kâtiḡḡâ ziap oi ko sânetâ sâkziḡ kâtiḡei narâḡḡâ pâḡḡkânok târokwap ândibi?

28 Yatâ orotḡâ mân ziabân wangâḡ sâk pâkeḡâḡ doḡḡep nâḡḡâme? Zen pâliḡḡâliḡ neule hibukḡḡan zemap, zorat topḡâ nâḡḡâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap.

29 Zorat sa nâḡḡânek. A kuta Salomo mârumḡḡan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemḡḡḡip. Ka Salomo zâk sâḡḡâ neulenḡotḡâ neule âlipḡâ yatâ zo mân mem ândeip.

30 Oi hibuk bâlonḡâ zo irak muyagem mukan âkâm ḡemap. Anutḡḡâ sâi neule âlipḡâ zo muyagemap. Oi zen dap nâḡḡe? Anutḡḡâ sâk pâke âlip mân muyagem ziḡḡâḡap? Zen nâḡḡâm pâlatâḡziḡ lotḡâ.

31 Zorat zen nâḡḡâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’

32 Um kâtik a, zen um nâḡḡânâḡḡâziḡ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziḡḡandâ wan wangâḡ kwakse, zo nâḡḡâm nanḡḡâḡap.

33 Zen sumbem Ibâziḡḡâḡâḡat um topḡḡan ândiândiḡ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiḡ, um nâḡḡânâḡḡâziḡ zoren pane zim-

bap. Zo yatâ utne sâkkât kut nâi nâi zingâbap.
³⁴ Zen mukangât nânghâ kwâkâ mân upi. Nânghâ kwâkâ zo mukangât sinji. Sirâm nâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat sinji upap.”

7

Den hâuñâ mân sâm sinjan giban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuñâ den mân sâm sinjan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinjan giban. ² Zen a hâuñâ den sâm kwâkâzingâbi, zorat dâp yatigâk Anutunâ zen sâm kwâkâzingâbap. Zen a kut nâi nâi otzingâbi, zorat dâp yatik Anutunâ mâburem zingâbap. ³ Gâ wangât bukugangât sinjan gwapgwap zo ekñâ gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mân ek nânghat? ⁴ Nak sâmbañâ gikâ sinjan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nânghâna sinjan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a gâ. Kândom gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mem pamñâ gwapgwap bukugangât sinjan zeî mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutñâ Anutu kândâtkume, zen sinji âlipkât kut nâi nâi âlipñâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opñâ kut nâi nâi âlipñâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi.

(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi. Kârum ândim bonñâ muyagibi. Hângiyân kom ândine mirâ mâriñandâ mem pâmbap. ⁸ Nâi zâk ninâu sâm ândim kut nâi memap. Nâi zâk kârumapñâ bonñâ muyagemap. Nâi zâk mâtâbân kom ândei

mariñandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ ñaiñâ nanñâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ ñaiñâ nanñâ inangât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buñâ. Zen a bâliñandâ murarâpziñâ kut ñai ñai âlipñâ yatâ otziñgâme. Oi Ibâziñ sumbemân walâwalânandâ kut ñai ñai âlipñâ ziñgâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut ñai ñai âlipñâ walâm ziñgâbap.

¹² Zen a ziñâ kut ñai ñai otziñgâbigât otziñgâmap, zorat dâp otziñgâbi. Zorânâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlâtânjan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagonangât hânji, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpñâ zo ñilip patâ. Zoren a ambân donjbeñâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtân. Zoren a ambân bituktânâ âime.”

Propete sarânâ, zengât den.

(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ “Propete sarânâ, zen holi tobatziñâ râma yatâ ka umziñâ wâu kâtikñâ kâwaliziñoot. Zo nânngâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmezianangât sen kwapñâ topziñâ nânngâbi. ¹⁶ Bolep sângerân bonñâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonñâ oi nime? ¹⁷ Zo buñâ. Nak âlipñan bonñâ âlipñâ âsagemap, ka nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak ñai zâk bonñâ âlipñâ mân oi kârâm kârâbân

umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zeŋgât orot mâmeziŋ eknâ topziŋ nâŋgâbi.

²¹ Kembuniŋâ, Kembuniŋâ nonsâme, ka zeŋgâren gâbâ nâmbutŋandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiŋik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a doŋbep patâŋâ ziŋâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân siŋgi âlip dâzâŋgowen. Gâgât kutkâ sâm wâke moliziŋgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzâŋgobat, ‘Nâ zeŋgât kutziŋâ mân nâŋgan. Bâliŋ mâme a, zen birânim âinek.’ ”

Nâŋgânâŋgâ a sot a kwakmak.
(Lu 6:47-49)

²⁴ “A ŋâiŋâ dinnâ zi nâŋgâm lubap, zâk a nâŋgânâŋgâŋoot upap. Zâk a ŋâiŋâ bâkŋan mirâŋâ kâtikŋâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirâŋâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kêrep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a ŋâi dinnâ zi nâŋgâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak ŋâiŋâ mirâŋâ too sâtŋan tuugip. ²⁷ Mirâŋâ tuugi tâi map patâ too uurupŋoot takâm koi giligâlaksâm nanŋip.”

²⁸ Yesuŋâ den zo sâm nanŋi a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nâŋgâne imbaŋâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâziŋgâm sap.” Yesu zâk imbaŋâŋootŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgoip, zorat yatâ sâwe.

8

*Yesunâ sâk bâlâ a nâi kubiknangip.**(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)*

¹ Yesunâ bâknan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a nâi, sâk bâlâ a, zorân um topnan âim gei pindiñsâm itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ imbanâgâ ziap, zorat kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ³ Yatâ sâi Yesunâ biknandâ weemnâ sâip, “Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk useñâ sogei sâknâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ oknangâm sâip, “Gâ zirat sinji a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosenâ den sâip, zo lum nii mo zuu nâi Kembangât sinji sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

*Yesunâ kore a nâi kubiknangip.**(Lu 7:1-10)*

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât oknangi kin bik bâlin oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ gam kubiknangâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapnâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zenngât kore a ândim sâtziñ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zenngâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi Yesunâ den zo nângi imbanâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzângom sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Isirae a zenngâren nângâm pâlâtânziñ itâ mân ekman.

11 Zorat itâ dâzângobâ. Hân toren toren gâbâ a donbep mindum Anutugât um topņan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. 12 Oi Isirae a nâmbutņâ mârurumbemgât sinņi sâmbi zingâzingâņâ, zen ko âkņan nâtâtigân âimņâ umbâlâ opņâ isem ândibi.” 13 Yesuņâ yatâ sâmbi kâwali a patâ itâ sâmbi dukui, “Gâ âi. Nângâm pâlâtângangât bonņâ muyagegibap.” Yatâ sâmbi zorenâk kore a âlip oip.

*A ambân nâmbutņâ mâsekziņoot kubikziņip.
(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)*

14 Yesuņâ Peterogât mirin zâmbi Petero sibunņâ mâsek kârâņoot op zeie egi. 15 Eknâ bikņan weegi mâsekņâ buņ oip. Oi ambân zo zaatņâ nalem om Yesu pindip. 16 Oi mirâ nâtiksâisâi a ambân wâkeziņoot donbep diizingâm gawe. Diizingâm gane Yesuņâ den sâmbi wâkeziņâ molizingip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot zo kubikziņip. 17 Yatâ oi Propete Yesaianâ den itâ kulengoip, zo bonņâ oip, “Zâk lotņâniņ betņan mem mâsekniņ âkoip.”

*Yesu molinatkat den.
(Lu 9:57-60)*

18 A ambân donbepņâ Yesugâren gam haangum kine Yesuņâ zingitņâ arâņâ saru nâmbutken âibigât dâzângoip. 19 Âinam utne Kembangât gurumin den zorat galem a nâniņâ Yesugâren gam itâ sâmbi dukui, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâmbi moligibat.” 20 Sâmbi ko Yesuņâ itâ mâburem dukui, “Wâu ulin, zen denziņan ândime. Nii zuu, zen hângootziņan ândime. A bonņâ, nâ ko

isen korem zo buñâ ândiman.” ²¹ Yesugât arâpñâ, zengâren gâbâ ñâiñâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nângânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ birâm molinina mumuñâ ziinjak hanagonek.”

*Pibâñâ Yesu sâtnâ lugip.
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)*

²³ Yatâ sâm wangâyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruñâ wangâ umñan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpñâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniñan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Nângâm pâlâtânziñ lotñâ, zen wangât umziñ kengât uap?” Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hirinsâm ziwet. ²⁷ Arâpñâ zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut ñâi ñâi, zen sâtnâ lume. Zâk a dap yatâ?”

*Yesuñâ a zagât wâkezikñâ moliziki âiwet.
(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)*

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkezikñoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumuñâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kengât op gootzikñan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kambañ sâm itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanñâ, wan ot-ningâbam nengâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ ningâbam gaat?” ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke ziñâ Yesu itâ dukuwe, “Moliniñgâbâ sâm

sângonnângona bâu umziņan geinâ.” ³² Sâne ko itâ sâm dâzângoip, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umzikņan gâbâ gam bâu umziņan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkņan gâbâ tembatņan koņkoņ geim denġânân gei mom naņġâwe.

³³ Oi bâu galem a, ziņâ kamânân zâim bâu zeņġât siņgi sot a zagât zekât den siņgi, zo dâzângom naņġâwe. ³⁴ Den siņgi zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekņâ Yesuņâ birâziņġâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuņâ a ņâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk waņġâyân zâim zikņâ kamânân âbureip. ² Gâi a kiņ bik mumuņâ ņâi helâņ aam pam mem gawe. Oi Yesuņâ nâņġâm pâlâtâņziņaņġât topņâ ekņâ a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân keņġât ot. Tosagâ mârum biran.” ³ Yatâ sâi Kembuġât guru-min dengât galem a nâmbutņâ, zen den zo nâņġâm umziņan itâ nâņġâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nâņġâne Yesuņâ umziņan ekņâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât umziņan nâņġânâņġâ bâliņâ nâņġânige? ⁵ Zen dap nâņġe? Nep ikâ zorâņ bâbâlaņ? Tosa birâbirâņ mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonņâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkat imbaņâ zemni-gap. Zorat topņâ ikpigât yatâ sâm dukuan.” Yatâ sâmņâ a kiņ bik bâliņ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamâņan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo

zaatnâ kamânñan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekñâ kâwaliziñ buñ oi Anutuñâ imbañâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâm âlip kwâkñanğâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zeñğâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ muya-genigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiñ namânan ta nekñâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.” Yatâ sâm dâtnogi zaatnâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânan nalem nimbapkât diim zaria kât mimiñ a sot bâliñ mâme a donbep gamñâ Yesu sot arâpñâ nen sot nalem ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutñâ, zen niñgitñâ Yesugât arâpñâ mâsikâniñğâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap nalem niap?” ¹² Sâne Yesuñâ den zo nâñğâmñâ dâzânğoi, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zeñğâren nep mân tuumap. Mâsekziñoot, zeñğârenâk nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutugât den ziap, zorat topñâ nâñğâbi. Den zo itâ, ‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñğâbigât otnimap.’

A ziiñanğât nen âlipñâ sâme, nâ zeñğât buñâ. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâğâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñanğât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpñâ, zen Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalem

mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ sâne Yesuñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A kutâ, zâk a ambân gakârâpñoot ândei dabân umbâlâ op nalembirâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziñan mine, nârâk zoren umbâlâ op nalembirâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sâñgiñan, zo hâmbâ uñakñâ mân pam gârimen. Hâmbâ uñakñandâ sâñgiñâ diigi oloñbakât yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen waiñ too uñakñâ hâkop sâñgiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too uñakñandâ hâkop sâñgiñâ kunziri hâkop sot waiñ ârândân buñ upabot. Waiñ too uñakñandâ hâkop uñakñan gune giari âlip opmabot.”

*Yesuñâ Yairo bâratñâ mumuñan gâbâ mângeip.
(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)*

¹⁸ Yesuñâ yatâ sâmbâ dâzângom kiri mâpâmâpâse namâ galem a ñâi gam um topñan pindiñsâm dukui, “Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân ñâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorâñ kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip. ²¹ Ambân zo umñandâ itâ nângeip, “Hâmbânik weemñâ âlipnâ upat.”

²² Yesuñâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân kenğât ot. Nânğâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesuñâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimñâ galem agât mirin zâimñâ girâp kwamit nângeip. A ambân donjbep patâ, zen

girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesuñâ nânğâm itâ sâmbân dâzânğoi, “Zen zaat geim nanğânek. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâmbân dâzânğoi girânğawê. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nanğâne kâmbârânâ zeibân âim bikñan gâsui mumuñan gâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den sinji hân zoren denân denân âragum nanğawê.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkeñoot kubikziñgip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimñâ den kâtik sâmbân den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ²⁸ Oi âimñâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, “Sinzikñâ kubikpatkât imbanâ zemniğap, zo nânğabot?” Oi zet sâwet, “Oñ, Kembu, net nânğâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinzikñan weemñâ sâip, “Nânğâm pâlâtânziñkñanğât bonñâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinzikñâ ânânğârip. Oi Yesuñâ mân sâbobotkât den kâtikñâ itâ sâmbân dâzâkoip, “Zet zirat sinji a ambân mân dâzânğobobot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nânğâmñâ âim lañ dâzânğom nanğitâ sinji zo hân dâp lañ kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a ñai wâkeñoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkeñâ okñanği kopa oip. ³³ Yesuñâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanâ oi sâwe, “Isirae neñğâren mârum kut ñai itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a ziñâ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zeñğât patâziñandâ imbanâ pindâm mam okñanği wâke moliziñğamap.”

Nep a kâruziŋgâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opnâ kamân patâ sot mâik aksik ândim naŋgip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topnân ândiândiŋaŋgât den dâzâŋgom a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândeip. ³⁶ Yesuŋâ a ambân kâmut patâ zo ziŋgitnâ umnâ nâŋgip. Zâknâ ziŋgiri râma galem anâ buŋâ yatâ gulipmalip ândine ziŋgirip. ³⁷ Oi zorat arâpŋâ den sumbuŋâ nâi itâ sâm dâtnâŋgoip, “Kâlamân bonnâ doŋbep ziap, ka nep a ko bituktâ. ³⁸ Zorat nep mariŋâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sâŋgonzâŋgoi nebân bagim kâlamân bonnâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpŋâ kutziŋâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât nâŋgonsâi gâindâ wâke moliziŋgânatkât sot sisi mâsek kubikziŋgânatkât imbanâ niŋgip. ² Aposolo kiin zagât, nenŋât kutniŋâ itâ. Kândom Simon kutnâ nâi Petero, munŋâ Andrea, Zebedaioŋât nanzatnâ Yakobo sot munŋâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiŋ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiogât nanŋâ sot Tadaio. ⁴ Simon Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpziŋgoi gâsuwe.

Yesuŋâ arâpŋâ nep diŋ sâm ziŋgip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesuŋâ arâp kiin zagât, nen sâŋgonnâŋgom sâip, “Zen hân nâin mân âibi. Samaria zenŋât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ

râma yatâ gulipmalip ândiândiņ, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim sinġi âlip itâ sâm dâzângom ândibi, ‘Anutugât um topņan ândinatkât narâk mâte uap.’ ⁸ Sisi mâsek kubikziņġâbi. Mumuņâ mângiziņġâbi. Sâk bâlâ kubikziņġâne âlip upi. Wâkeziņoot moliziņġâbi. Oi Anutuņâ kut nâi nâi sângân buņ ziņġip, yatigâk zengoot a otziņġâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi. ¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke buņ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsaņâk âibi. Nep a zen nalem mot sângân buņâ ziņġâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziņâ sâm mâsikâziņġâbi. A nâigât ek nâņġâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziņan zâim itâ sâm dâzângobi. ‘Um lumbenâ zengâren zimbap.’ ¹³ Oi mirâ mariņandâ ândei dâp oi dinziņâ zâkkâren bonņâ upap. Ka mirâ mariņandâ ândei mân dâp oi lumbenâ dinziņanġât bonņâ âburem ziiņan ġâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nâin birâziņġâm dinziņanġât âkonziņġi kinziņan ġwapġwap lânne ġei birâziņġâm âibi. ¹⁵ Nâ perâkņak dâzângobâ. Den kubikkubik narâkņan Anutuņâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuņâ mem ġei kwap otziņġâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuņâ mem zâi kwap otziņġâbap.”

Kâmbamġât den.

¹⁶ “Nâņġânek. Râma wâu hulin zengât oserân mân sângonzânġozânġoņ, zo nâņâ ko zen sângonzânġuan. Zorat zen a sarâ buņâ,

nângânângâziṅoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a ziṅ tâmbetzângobegât gasâziṅ kârâm ândibi. A zen den sâsânj namin diiziṅgâm âibi. Mâpâmâpâse namâziṅan zâmbamṅâ lapitziṅgâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buṅâ. Zen nâgât a ândie, zorat opṅâ a kutâ zengâren diiziṅgâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziṅan kinṅâ a kutâ sot hân ṅâin gokṅâ nâgât topnâ sapsun ziṅgâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren zâmbane den dap sânâ sâm mân nâṅgâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumṅâ ziṅgâbap. ²⁰ Yatâ otziṅgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziṅangât Kaapum umziṅan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânṅâ ṅâinṅâ munṅâ sâi kumbi. Oi ibâ ṅâinṅâ sâi nanṅâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otziṅgâm sâne zângobi. ²² Kutsiṅginangât op a donṅbepṅâ zengât um kâlak nâṅgâziṅgâbi. Oi ṅâi zâk den siṅgi âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân ṅâin ândinetâ zângom moliziṅgânetâ kâmân ṅâin âibi. Nâ perâkṅak dâzângobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonṅâ nâ takâbat.”

Yesu okṅangâwe, zo yatik otningâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin kateṅṅâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore aṅâ a patânṅâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin kateṅṅâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Kore âṅâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Bâliṅ mâme a, ziṅ nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâliṅ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otziṅgâbi. ²⁶ Zorat

sa nângânek. A zo zengât op mân kengât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemņâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwâarakukun, zo zemņâ mân zimbap. Zo aksik mâtâlaknem nanğâbi. ²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzângoman, zo a kâmut zengât mâteziņan sapsubi. Den halop dâzângowan, zo sombemân kin dâzângobi. ²⁸ Sâkziņik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi. Nâigât kengât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândân sim kârâbân gâbanbapkât imbanğâ zemņângap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâle, zâk sângânğâ patâ buņâ. Kât kuriņâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziņandâ mân nângi ko dap op sâmbâlâle nâi gei kumbap? ³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziņ sâmotņâ zorat tenğânğâ nângâm nanğâmâp. Zorat zen kengâtziņ buņ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buņâ. Zen a. Anutu zâk zengât umņâ patâ kinmap.”

Anğ sinqi âlipkât hâuņâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nâņâ sumbem Ibânangât mâteņan sâm âlip kwâkņangâbat. ³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan kwâimbânigi zâk nâņâ yatigâk sumbem Ibânangât mâteņan kwâimbânangâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyag-ibapkât geip.’ Nâ lumbenğ buņâ, kâmbam âbângubapkât gewan. Nâ kâsâpzângobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi.

³⁵ Zorat nanğâ sot ibânğ, zet kâsâpagobabot.

Bâratnâ sot mamnâ, zet kâsâpagobabot. Irannâ sot sibunnâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A nâi zâkkât kinj topnân gâbâ kâsa oknangâbi. ³⁷ Oi nâi zâk umnâ ibâ mamzik zet sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk zo nâgât sinji mân op ândibap. Nâi zâk umnâ murarâp zen sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk yatik nâgât sinji mân ândibap. ³⁸ Oi nâi zâk ziknâ poru naknâ mân lum nâgât mâtâp lânjbap, zâk zo yatik nâgât sinji mân upap. ³⁹ Nâi zâk ândiândinâ anġân kâri gulipkunangâbap. Oi nâi zâk nâgât opnâ hânân ândiândinâ birâm ândiândinâ âlipnâ muyagibap.”

Yesugât opnâ buku otzingâbi.

(Mk 9:41)

⁴⁰ “A nâinâ zen galem otzingâbap, zâk zo yatik kore otnibapnâ sânġonnogip yatik oknangâbap. ⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem oknangâbap, zâk Propetegât dâp yatik sânġân mimbap. Nâi zâk a târâraknâ galem oknangâbap, zâk a târâraknangât dâp sânġân mimbap. ⁴² Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâinâ a giginâ zenġâren gâbâ nâgât sinji ândiap, zo too patenġ aam pindâbap, zo ko sânġânñâ buġ mân zimbap.”

11

Yohane arâpnâ zen Yesugâren âiwe.

(Lu 7:18-35)

¹ Yesunâ arâpnâ kiin zagât den dâtnângom nangâm kamân nâin sinji âlip dâzângobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristonâ nep tu-ugip, zorat sinji nângâm arâp den mâsikâbigât sânġonzânġoi Yesugâren âiwe. ³ Yesugâren âimnâ

itâ sâmbâsikâwe, “Mârumņan Propete a, ziņâ a ņâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo ņâigât mambât ândinat?”⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen âburem âimņâ kut ņâi ņâi ek nâņge, zorat siņgi Yohane dukubi.⁵ Sen ņâtâtikņâ sinziņ ânâņgâtsap. Kinziņ bâliņâ mâtâp lân âim ge. Sâk bâlâ a sâkziņ âlip uap. Kindapziņ bâpsâsâņ, zo den nâņge. Mumuņandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den siņgi âlip nâņge.⁶ ņâi zâk nâgât nâņgi mân âkon upap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuņâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topņâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen mirâ kamân âtâņan, a mân ândiândiņan wan iknam âiwe? Gerâ ņâi pibâņâ koi âim gam kiri iknam âiwe?”⁸ Mo a ņâi hâmbâ neuleņoot iknam âiwe? Zen nâņge. A hâmbâziņ neuleņoot, zen a kutâ zengât mirin tapme.⁹ Mo zen Propete ņâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzâņgua nâņgânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutņâ zengât dâp buņâ. Zâk tobat ņâi. Nâmbutņâ zo walâziņgap.¹⁰ A zorat den kulem ņâi itâ ziap, ‘Nâņgâ. Nâgât kore a ņâi sâņgongua kândom otgibap.

Zâkņâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

¹¹ Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutņâ zengâren gâbâ ņâiņâ Yohane mân wâlap. Ka a gigiņâ ņâiņâ Anutu um topņan ândibapņâ, zâk walâbap.¹² Yohane too saņgon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân doņbep, zen sumbemgât siņgi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziņootņâ sumbem kamân zo baginam

kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânjan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umziñâ gâsui nânġânâ sâm, nânġânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonñâ Yohane gâip. ¹⁵ Njai zâk kindapņootņâ den zi nânġâbap.

¹⁶ A kâmut zi, waniņ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep ziñâ ek birâ, nânġâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziņ itâ sâm dâzângome, ¹⁷ ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’ ¹⁸ Yohane zâk nepņâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekņâ sâwe, ‘Zâk wâkeņoot ândiap.’ ¹⁹ A bonñâ nânġâ gamņâ nalem sot too nia nekņâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât mimiņ a sot bâliņ mâme a, zeņġât buku. Waiņ sot nalem nem mân birâmaq.’ Ka sa nânġânek. Anutugât nânġânânġâ bon asâgem topņâ mem kâkņan kwâpmaq.”

Yesuñâ Galilaia a zeņġât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesuñâ kamân nâmbutken nep tuugi ekņâ umziņ mân melânâwegât den topkwap sâm topziņ itâ sâm muyageip, ²¹ “Yei, Koraziņ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zeņġâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidonġ kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem umbâlâ opņâ umziņ melânġbe. ²² Zorat dâzângua nânġânek. Tiro Sidonġ kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkņan hâuñâ diim gei otziņġâbap. Zen ko hâuñâ mem zâi pam otziņġâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buñâ. Zen sim kârâbân

kâbakņezingâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buņ op narâk ziren tok tâpap. ²⁴ Zorat dâzângua nângânek. Den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otzingâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi kwap otzingâbap.”

Yesuņâ Ibâņâ sâm bâbâlaņ kwâkņangip.

(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesuņâ Kembangâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem mariņâ, gâ âlip opmat. A ziiņâ nângânângâziņangât nângâne zâizâiņ opmap, zo diņgâ tik kwatzingâmat. Ka a umziņan gigiņâ upme, zen ko diņgâ sâm muyageziņgâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nângâna âlip oip.” ²⁷ Ninâu yatâ sâmņâ arâpņâ nen itâ sâm dâtnângoip, “Ibânâ, zâk kut ñâi ñâi nâgât siņgi sâm bitnan pam naņgip. Umnan den sot nângânângâ ziap, zo mân nâņge. Ibânâ zâk zikņik nângap. Oi Ibânaņgât umņan den sot nângânângâ ziap, zo mân nâņge. Nâ ninik nâņgan. Oi nâņâ a nâmbutņâ Ibânaņgât topņâ sâm muyageziņga âlip nângâm kwâkâbi.”

Yesuņâ diiniņgâbap.

²⁸ “Kut ñâi ñâi yâmbâtņâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nângâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziņga um sâkziņâ sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op gigiņâ op ândimangât nâgâren gane nep ârândâņ tuum ândinat. Oi um dâpziņandâ lumbenâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ

sot kin nep tuutuun, zo bâbâlan. Nâgât nep, zo bâbâlan.”

12

Yuda zenğât kendongât den.

(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Narâk zoren Yesuñâ kândom otniņgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimņâ arâp nen tepniņangât opņâ segoņ keet namuņ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziņ zo ekņâ Yesu dukum sâwe, “Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo kendonân mân orotņâ.” ³ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen tepkât opņâ urâwe, zo sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsâņâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpņâ niwe. Zo mân orotņâ. Namâ galem ziņjik nimbîgât sâsâņ. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nâņgâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zenğât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosaņâ mân opmap. ⁶ Zen Kembugât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâņâ ko dâzâņgua nâņgânek. Nâ mâteziņan kinzan, nâ walâwalâņ. Namâ zo gigiņâ. ⁷ Anutugât den kulem ñâi itâ ziap, ‘Bâu zuu kom om nibîgât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziņgâbigât otnigap.’

Zen den zirat topņâ nâņgâm sâi a tosaziņ buņâ den laņ ñâi mân dâzâņgobe. ⁸ A bonņâ, nâ kendongât mariņâ op ândian.”

Yesuñâ kendonân a ñâi kubîgip.

(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatâ sâmnâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip. ¹⁰ Zoren a nâi tâip. Zâk biknâ humutnjik. Oi a ziñâ Yesu mâsikâm sâwe, “A kendonân kubikziñgâziñgân, zo orotnâ mo mân orot?” ¹¹ Sâne Yesunâ lâuziñan mem itâ sâm mâsikâziñgip, “Zerñgâren gâbâ a nâinâ râmanâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap. ¹² Râma zâk yennâ. A zen ko bonnâ, zorat kendonân âlip orotnâ.” ¹³ Yatâ sâmnâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ tântân pa.” Sâi biknâ tântân pâi âlip op toren yatâ oip. ¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekñâ âimnâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsân, zo bonnâ oip.

¹⁵ Yesunâ den zo nângâm kamân zo birâm nâin arip. A donbep patânâ molinetâ kubikziñgâm nanñgip. ¹⁶ Zen zâkkât topnâ zo a ambân mân dâzânogobigât den sâm kâtigeip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ mârurnan Anutugât den kulemgop, zo bonnâ oip. Den zo itâ,

¹⁸ “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipnâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda beknan mei hân toren toren a zerñgâren den kubikkubiknâ sâm hanpâmbap. ¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nângâbi. ²⁰ Gerâ âbâbângum, zo mân kârâm mânânngât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimnap. ²¹ Yatâ oi a ambân

hân toren toren, zen zâkkât kutsiŋŋan târokwapî.”

Yesuŋâ wâke ñâi moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkenâ a ñâi okŋaŋgi kopa op siŋ bâpsâsâŋ op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesuŋâ a zo kubigi siŋâ ânâŋgâri ekŋâ den sâip. ²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsâŋâ, zo zi mot ñâi.” ²⁴ Sâne Parisaio a, ziŋâ den zo nâŋgâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zeŋgât a kutâ kutŋâ Bezebulu, zâkŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.”

²⁵ Zen yatâ sâne Yesuŋâ umziŋan ekŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Hân ñâigât a, zen kâsa utnetâ hânziŋ zo kwamen zimbap. Oi kamân ñâigât a mo mirâ ñâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziŋ buŋ upap. ²⁶ Satâŋ sot arâpŋâ, zen kâsa utnetâ nepziŋâ dap yatâ kâtigem zimbap? ²⁷ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Oi zeŋgât narâpziŋâ ñâiŋâ mam otziŋgi wâke moliziŋgâme? Sarâziŋaŋgât topŋâ zo narâpziŋandâ muyagibi. ²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumŋâ mam otnigi wâke moliziŋgâman. Anutugât um topŋan ândiândigât narâkŋâ mâte otziŋgi mân nânge.

²⁹ A ñâi, zâk mirâŋan kâwali op tâi dap yatâ a ñâiŋâ zâim sikum beŋan mimbap? Yatâ buŋâ. Kâwali a zo komŋâ kiŋ bik saam pamŋâ sikumŋâ âlip beŋan mimbap.” (Yesuŋâ den zo Satangaŋgât op sâip.) ³⁰ Yatâ sâmŋâ itâ sâip. “Ñâi zâk buku

mân otnibapnâ, zâk kâsa otnibap. Njâi zâk nepnâ mân galem upapnâ, kândanbap.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâliņâ top top sot den sumunņâ top top, zorat tosa birâbirâņ ziap. Ka njâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliņ kwâpap, zâkkât tosa birâbirâņ mân ziap. ³² Njâi zâk a bonņâ nâ sâm bâliņ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka njâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliņ kwâpap, zo ko tosanâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak njâigât âlipņâ sâm bonņangât yatik âlipņâ sâbi. Mo nak njâigât bâliņâ sâm bonņangât yatigâk bâliņâ sâbi. Nak zo bonņandâ nak topņâ sâm muyagemap. ³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâliņandâ wan den âlipņâ sâbi. Umziņan kut njâi njâi zemap, zo yatik lâuziņan kopgâmap. ³⁵ A târârakņândâ umņan gâbâ den âlipņâ kopgâmap. A njâi nângânângâ bâliņâ, zâkkât umņan gâbâ den bâliņâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua nângânek, Den kubikkubik narâkņan den sarâ top top, zorat hâuņâ Anutuņâ ziņgâbap. ³⁷ Den sâmât, zorâņ topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmât, zorâņ topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâm dâzângoi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutņâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem njâi tuuna âsagei iknâ.” ³⁹ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut zi orot mâmeziņâ bâliņâ sot Kembangât den birâbirâņ. A yatâ zorâņ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem njâi mârâtņâ buņâ.

Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umņan gei zeip. Zo yatigâk a bonņâ, nâ sirâm karâmbut hân umņan zibat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkņan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zeņgât topziņ sâne hâuņâ yâmbâtņâ patâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonaņâ den girem dâzâņgoi nâņgâm umziņâ melâņawe, zorat. Na sa nâņgânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengeņ gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkņan kâmut zi zeņgât tosaziņ sapsubap. Wangât, ambân zorâņâ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nâņgânâņgâ bonņâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?”

*Wâke, zâk gebâkņan puriksâm a tâmbetkubap.
(Lu 11:24-26)*

⁴³ “Wâkeņâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiņan âi ândim tâtat mâmeņâ kârubap. ⁴⁴ Kârumņâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmņâ âburem âi ikpap. Egi mariņâ buņâ, saņgon kubikkubikņâ. ⁴⁵ Yatâ ekņâ âim wâke bukurâpņâ nâmburân zagât, zikņâ dâp buņâ, bâliņ kâtikņâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârurâm bâliņâ ândeipņâ bet bâliņ op kwâtâtibap. Bâliņ mâme a kâmut zi, zeņgâren yatik muyagibap.”

*Yesugât mam murâpņâ.
(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâm dâzâņgom kiri kândâtziņan Yesugât mam murâpņâ, zen gam

den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a nîinâ Yesu itâ sâmb dukuip, “Nângâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtniñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Mam murâpnâ waniñ zîñâ?” ⁴⁹ Yatâ sâmbñâ arâp kirâwe, zen gâren bikñâ pamñâ itâ sâmb dâzângoip, “Zîngitnek. Mamnâ murâpnâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtñâ nângâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandîngât den.

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesuñâ mirin gâbâ gem saru sâtñan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zîngit wanğâ nîin zarip. Oi zâk wanğâyân tâi a ambân donbep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâmb dâzângoip. Nîi ko itâ sâip, “Nângâneke. A nîinâ keet maandînbam nebân arip. ⁴ Âi maandîni keet nâmbutñâ mâtâbân gei zeî nîi zîñâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân sinîtnan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takîp. ⁶ Ândânâ kârep mân giari maanğâ egi hâlâlânşâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmbñâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ donbep âsageip. Topñâ nîigât keetñâ 1 handeret. Topñâ nîigât keetñâ 60. Topñâ nîigât 30. Bonzîñâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat nîi zâk kindapñootñâ den zi nângâbap.”

*Yesuñâ den sumbuñangât sâm dâzângoip.
(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)*

¹⁰ Den yatâ sâm dâzângoi arâpñâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzângomat?” ¹¹ Sâindâ zâknâ itâ dâtnângoip, “Anutu um topñan bagibaginâ, zorat den sumbuñâ ziiñâ nângâm kwâtâtibigât sâsâñ. A nâmbutñâ, zen buñâ. ¹² Nñai zâk den nângânângânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nângânângâ patâ upap. Ka nñai zâk den nângânângâ pindip, zo mân mem ândei beknan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinziñâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzângoman. ¹⁴ Oi mârurnan Propete Yesaianâ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Kindapziñandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâpsâsâñ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat?’

¹⁶ Zen ko sinziñâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zeñgât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mârurnan Propete sot a târârakñâ donbep, zen kut nñai nñai zen ek nângâme, zo ek nângânâ osimñâ mân ek nângâwe.”

*Keet maamaandij, zorat topñâ sâm dâzângoip.
(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)*

¹⁸ “Oi zi keet maamaandij den, zorat topñâ dâzângua nângânek. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nañgâne umziñan mân giari bâliñâ mariñandâ gamñâ zo beknjan memap. ²⁰ Keetñâ hân sinjitñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânâ mân gâsuipkât narâk pânkânok mem ândine sâknam mo zângom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâknjan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ buñ op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñân gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlip nângâm umziñan gei mem ândime. Oi ñâigâren bonñâ 1 handeret, ñâigâren 60, ñâigâren 30. Bonñâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ñâiñâ nepñan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetñâ maandijâ ari a uman zine narâk zoren kâsanâ gam hibuk keetñâ maandijâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândân takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo eknâ nep mariñâ dukum sâwe, ‘Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipñâ maandenjin. Oi Hibuk zo waniñ gâbâ tâkap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa ñâiñâ maandeni âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum

panâ?’ ²⁹ Sâne itâ dâzânngoip, ‘Buñâ. Zen hibuk sâmbum kâmnâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonñâ mimiñ narâk oi nep a itâ sâm dâzânngobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum burañ saam kârâbân umbi. Bet ko bonñâ âlipñâ mine mirânan zâibap.” ’ ’ ”

Wakum sot sii danğât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzânngoip, “Sumbemgât den siñgi âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetñâ yatâ. A ñâiñâ keetñâ zo nepñan pâip. ³² Keetñâ zo mâiktârâ. Keetñâ nâmbutñâ zenğât ombeziñan. Zo kâmnâ takâm zâim walâziñgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranñan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzânngoip, “Sumbemgât den siñgi âlip, zorat mâtâp, zo sii danğât naamñâ yatâ. Ambân ñâiñâ nalemân sii danğât zâtki giari nalem aksik naam op nanğip.”

Nebân hibuk takip, zorat topñâ.

³⁴ Yesuñâ den dâzânngoip, zo sumbuñik dâzânngoip. Den muyap mân sâm muyagem dâzânngoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a ñâiñâ den sâip, zo bonñâ oip. Den zo itâ, “Lâunan den sumbuñâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyagibat.”

³⁶ Yesuñâ a ambân zâmbari âine mirin zarip. Zâi tâi arâpñâ nen zâimñâ dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuñâ zorat topñâ sâna nânğânâ.” ³⁷ Dukoinâ itâ sâm dâtnânngoip, “A

keet âlipnâ pâip, zo a bonnâ nânâ pârâwan. ³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipnâ, zo sumbe-mgât sinji a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâlinâ marijâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetnâ maandinjip, zâk Sataj. Bon mimiņ narâknâ, zo hâuņâ mimiņ narâknâ. Nep tuutuun a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuņâ mimiņ narâknan âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonnâ, nânâ kâwali arâpnâ sânğonzângua a ambân zeņgâren gâbâ bâlij mâme a ambân sot gurumin den kukuņâ a ambân, zo gâbâzeiņgâm kârâp tâmbâņan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziņangât um topņan âsakņoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapņootnâ den zi nânğâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinji âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa nâi hibukņan tik zeï a nâi zoren âi muyageip. Muyagemnâ umâlep patâ nânğâm kwârakum âi kut nâi nâi tâkņangip, zo pam kât mem naņgâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuņâ.

⁴⁵ “Sumbemgât sinji âlip mâtâp, zo itâ. A nâi kunegât kârum ândeip. ⁴⁶ Kârum ândim kune nâi tipņan kurum, zo muyageip. Muyagemnâ kut nâi nâi gakâņâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuņâ.

⁴⁷ “Sumbemgât sinji âlip, zorat mâtâp, zo iņangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topņâ topņâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune

âkņan zariþ. Oi iņan niniņâ, zo wanġâþân parâwe. Mân niniņâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziņâ a hânņâ hânņâ kâsâþzâņgomņâ bâliņ mâme a minziņġâm kârâþ patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmņâ mâsikâniņġip, “Zen zo aksik nânġâm naņge mo buņâ?” Sâi niņâ sâwen, “Nen nânġâm naņgen.” ⁵² Sâindâ dâtnânġoip, “Zen dinnâ nânġâm kwâtâtemņâ siņġi âlipņanġât mâtâþ nânġâm kwâkâbi. Zen mirâġât mariņâ yatâ opņâ kabâņan ġâbâ kut ñâi ñâi âlip sâņġiņâ sot uņakņâ lândim pambi.”

*Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.
(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)*

⁵³ Yesu zâk den sumbuņâ top topņâ zo sâm naņġâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânņan Nasarete, zoren âi takâm mâþâmâþâse namin zâim den siņġi âlip sâm dâzânġoi a zen nânġâm imbaņâziņ buņ oi sâwe, “Zâk nânġânânġâ zot imbaņâ zo waniņ ġâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topņâ nânġen. Zâk mirâ tuutuunġ a nanņâ. Mamņâ Maria. Murâþņâ kutziņâ Yakobo, Yose, Simoņ sot Yuda. ⁵⁶ ġarâþņâ nen sot ârândân ândien. Zâk kut ñâi ñâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nânġâm kwakņâ zâkkât nânġâne ġeip. Oi Yesuņâ sâm dâzânġoip, “Propete a ñâi zâk kutsiņġiņâ hân torengen laņ kârâm ari kamârâþņâ sot torerâþņâ, zen zâkkât nânġâne ġei birâņanġâme.” ⁵⁸ A zen umziņ anġân kârâwegât

Yesuñâ kamân zoren kulem top top donbep mân tuugip.

14

Herodeñâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât sinji nânjip. ² Sinji zo nânğâmñâ a sâtnâ gakârâpñâ itâ sâm dâzânğoip, “Nâ itâ nânğan. Yohane too sanğonziñjip, zâk mumuñan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumñan Herode zâk munñâ Pilipogât ambân bekñan meip, kutñâ Herodia. Ambân zâkkât opñâ sâi Yohane kiñ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneñâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotñâ.” ⁵ Oi Herodeñâ Yohane kumbam nânjip. Ka a ambân ziñâ Yohanegât nânğâne Propete op ândeip, zorat keñgât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagiñ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratñâ, zâk Herode sot a sâtnâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âkñâlem itâ sâm dukuip, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamñandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanğon nep tuugip, zâkkât gânduñ kom mânânğâtñâ kâukñâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nânğâm pârâkpâip. Nânji mân dâp oip. Ka zâk a sâtnâ zengât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sânğonzânğoi Yohane tâk namin tâi gânduñâ

kârâm mânânġât kâukġâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratġâ pindâwe. Ambân zo memġâ mamġâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpġâ zen gamġâ kâambarâġâ mem hangumġâ âi Yesu den siġi dukuwe.

Yesuġâ a 5 tausen nalem ziġip.

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesuġâ den siġi zo nânġâm waġġâyân zâim hân a mân ândiândiġan, zoren ândibam arip. Ari a ambân doġbep patâ kamân nâin nâin ġâbâ, zen siġiġâ nânġâm saru sâtġan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesuġâ waġġâyân ġâbâ gemġâ a ambân kâmut zo ziġitġâ umġâ nânġâmġâ a ambân sisi mâsekziġoot, zo kubikziġip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesuġât arâpġâ niġâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândiġan ândeindâ mirâ nâtikisâbâmap. ġât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesuġâ itâ sâm dâtnânġoip, “Wangât âibigât se? Ziġâ nalem ziġġânek.” ¹⁷ Yatâ sâm dâtnânġoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutġâ buġâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesuġâ itâ sâm dâtnânġoip, “Nalem zo nâġâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâmġâ a dâzânġoi hibuk luatġâ tap âiwe. Yesuġâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân eġi zari sâiwap sâmġâ namuġ arâpġâ niġi niġâ kâsâpkum a ziġġâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputġâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo tenġâziġâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziġâ mân sâlâpzânġowen.

*Yesu saru kwâkɲan lâŋ lâŋ arip.
(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)*

22 Yatâ opɲâ Yesuɲâ arâpɲâ sâi waŋgâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. 23 Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikɲik ninâu sâbam bâkɲan zarip. Yatâ op ândei ɲâtiksâi zâk zikɲik zoren ândei. 24 Waŋgâɲâ âim saru tânâmɲan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri waŋgâ mem kâbakɲei âinam osiwen. 25 Mirâ haɲsâsâgât Yesuɲâ saru kwâkɲan lâŋ lâŋ ga muyageniŋgip. 26 Zâk zo yatâ gâi arâp niɲâ ekɲâ keŋgâtɲiɲâ op wâke gaap sâm den kâtik kambâɲâwen. 27 Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnângoip, “Umziɲ diim geik. Zi ninak gaan. Mân keŋgât utnek.” 28 Sâi Peteroɲâ sâtɲan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwakɲik lâŋ gabâ.” 29 Sâi Yesuɲâ sâip, “Ga.” Sâi Peteroɲâ waŋgâyân gâbâ geim saru kwâkɲan Yesugâren arip. 30 Peteroɲâ âim tâi pibâ patâ ɲâi gâi keŋgât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” 31 Sâi zorenâk Yesuɲâ gâsum sâip, “Gâ wangât nâŋgâm pâlâtâŋgâ lotɲâ oi um zagât uat?” 32 Yatâ sâm gâsui waŋgâ kâligen kopgâitâ pibâ hiriɲsâip. 33 Oi a waŋgâyân tarâwen, nen Yesu um topɲan âi pindiɲsâm sâwen, “Gâ perâkɲak Anutugât nannâ.” 34 Oi saru nâmbutken âimɲâ Genesarete hânân takâwen. 35 Zoren a zen Yesu ekɲâ den pane kamân ɲâin ɲâin ari a ambân sisi mâsekziɲoot diiziŋgâm zâkkâren gawe. 36 Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nâŋgâna hâmbâgâ murukɲan gâsum mâsekziɲ buɲ upap.” Yatâ urâwe, zorâɲâ

sâkziñâ âlip op nanjip.

15

*Kut ñâi ñâi nininãndâ a um mân sumunkomap.
(Mk 7:1-23)*

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Pari-saio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñâ mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatâ sâm mâsikâne Yesuñâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziiñâ sâkurâpziñangât den lum Anutugât den kume? ⁴ Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi ñâi zâk ibâ mam den bâliñâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’ ⁵ Zen ko itâ sâme, ‘Ñâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut ñâi zikâbam, zo Anutugât siñgi sâm paan.” Zâk zo yatâ opñâ on galem mân otzikâbap.’ ⁶ Zen yatâ opñâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianã Anutugât den itâ sâm kulengoip,

⁸ ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁹ Oi den bonjagât hâuñâ a ziiñ den sâm kwâkâyangâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime. Nâ zorat nãnga yen opmap.’ ”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâm dâzângom a ambân sâi gane itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângua nãngâm kwâtâtinek. ¹¹ Kut ñâi ñâi nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziñan gâbâ kopgâmap, zorãñâ sumunkomap.”

12 Yatâ sâi arâpñâ niñâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nângâm bâliñ kwatgige, zo nângat?” 13 Sâindâ sâip, “Nebân kut ñâi zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nanğâbap. 14 Zen yen birâziñgânek. Parisaio zen siñziñ ñâtâtikñâ. Zenğât mâtâp kândom a sen bâpsâsâñ zagât di-ianğâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâñ lâmân geibabot.”

15 Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuñâ dâzânğuat, zorat topñâ sâna nângânâ.” 16 Sâi Yesuñâ dâtnânğoip, “Zen tok um nângânânğâziñ mân pâronşâi ândie, mo dap? 17 Topñâ itâ mân nânge? Anâ kut ñâi ñâi nine tep kâmbозиñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap. 18 Ka umziñan gâbâ den bâliñ top top lâuziñan takâmap, zorânâ ko umziñ sumunkomap. 19 A umân gâbâ kut ñâi ñâi kop gâmap, zo itâ. Nângânânğâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirân sot den sumunñâ. 20 Kut ñâi ñâi yatâ, zorânğ sumunkomap. Oi bet mân sanğon kut ñâi ñâi nine, zorânâ mân sumunkomap.

*Kanaan ambân ñâiñâ Yesu konsâm mâpâseip
(Mk 7:24-30)*

21 Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidon kamân zagât, zo zenğâren arip. 22 Zenğâren ândei Kanaan hânân gokñâ ambân ñâi gam Yesu konsâm sâip, “Kembu gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umğâ bâliñ oik. Bâratnâ, zâk wâkeñâ mâte pirik okñanğâmap.” 23 Yatâ sâi Yesuñâ nângâm den hâuñâ mân dukuip. Yatâ oi arâpñâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân zo molina arik. Zâk

kândâtniņan den sâm gaap.” ²⁴ Sâindâ dâtnânġoip, “Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zeņġârâk sâņgonnogi gem gâwan.” ²⁵ Sâi ambân zorâņ um topņan âi siminņâ liim pindiņsâm sâip, “Kembu, gâ laņ betnan me.” ²⁶ Yatâ sâi ko itâ sâm dukuiip, “Katep zeņġât nalemem betziņan mem wâu ziņġâziņġân, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zeņġât gem gâwan.” ²⁷ Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziņandâ nalemem nem tatne gwapgwap gei wau zen laņ nime.” ²⁸ Yatâ sâi Yesuņâ dukum sâip, “O ambân nâņġâm pâlatâņġâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratņâ âlip oip.

*Yesuņâ a doņbep kubikziņġip.
(Mk 7:31-37)*

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtņan âim bâkņâ ñâin zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziņâ ġiġiņâ, sinziņ bâpsâsâņ, kin bitziņ bâliņâ, kopa sot sisi mâsekziņoot diiziņġâm Yesuġât um topņan zâmbane kubikziņġip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziņâ sâwe. Kin bitziņ bâliņ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziņ ġiġiņandâ âlip urâwe. Sinziņ bâpsâsâņandâ sinziņ ġġâwe. Oi a ambân kâmut, ziņâ zo ekņâ nâņġâne imbaņâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut neņġât Anutu mâpâsinâ.”

*Yesuņâ a 4 tausen nalemem gumuziņġip.
(Mk 8:1-10)*

³² Yesuņâ arâpņâ sâi ġâindâ itâ sâm dâtnânġoip, “Nâ a zeņġât umnâ nâņġan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalemem buņâ

sângonzângoindâ âi mâtâbân tâmbetagobegât umnâ girem uap.” ³³ Sâi arâpñâ niñ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiñan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi zingindâ nine dâp upap?” ³⁴ Yatâ sâindâ Yesuñâ mâsikâningâm sâip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi niñâ sâwen, “Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.” ³⁵ Oi Yesuñâ nângâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuñ arâp niñgi kâsâpkum a ambân zingâwen. ³⁷ Nen zingindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputñâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziñ mân sâlâpzingowen. ³⁹ Yesuñâ a ambân zâmbari âine zikñâ wanğâyân zâim Magadañ hânân âi takip.

16

*Yesuñâ kulem ñâi tuubapkât sâne kwâkâzingip.
(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)*

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem ñâi âsagei iknâ.” ² Sâne dâzângom sâip, “Mirâ ñâtiksâbâ sâi sumbem kuriñkoi sâme, ‘Muka maa upap.’ ³ Mo hanşâi sasa mem dooñgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatñâ ekñâ nângâme. Ka nâgât topnâ ko mân nângâm kwâtâtime. ⁴ A ambân ândi mâmanziñ bâliñâ, zen kulem tobat ñâi iknat sâme. Zen kulem ñâi uñakñâ buñâ. Yonañâ Niniwe a umziñ

melânbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nânâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzângoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpnâ nen nalemgât nelâmnângoi Yesu sot saru nâmbuten arindâ Yesuñâ itâ sârnâdnângoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziñan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sârnâdnângoi nen kwakñâ itâ sârnârnâguwen, “Nalem zeï birâm gen, zorat dârnânguap.” ⁸ Yatâ sârnâdnâ Yesugât kindapñan giari nânngâm itâ sârnâdnângoip, “O nânngâm pâlâtânziñ lotñâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârurn nelârnzângoi mân nânge? Nâ nalem bârnâmbut zorânâ a 5 tausen ziñga nem âkon utne buputñâ sârnâdnâ irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorân a 4 tausen ziñga nem âkon utne buputñâ sârnâdnâ irâ dabutâ geï piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzânnguan. Zo wangât mân nânngâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemziñan mân pam nimbi.” ¹² Arâpnâ nen den yatâ nânngâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam nininânngât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziñanngât op sap.”

Peteronâ Yesugât topñâ sârnârnâ muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Piliponâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dârnângom sâip, “A ambân, zen a bonñâ nânngât nâi sâme?” ¹⁴ Sâi ninâ dukum sâwen, “Nâmbutñandâ Yohane too

sanjon nep tuugip sâme. Nâmbutjandâ Elia sâme. Nâmbutjandâ Yeremia mo Propete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoindâ mâsikâningip, “Ka ziiñâ ko nâgât nâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâningi Simonj Peteronjâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiñ mariñangât nanjâ. Bâliñan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesujâ itâ sâm dukui, “Simonj, Yonagât nanjâ, gâgât nânga sâtârenjoot uap. Nângânângâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nângâ. Gâgât kutkâ Petero (niñ denân ko Kât). Oi nâñâ kât zorat kwâkñan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanjandâ mân walâziñgâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkonjâ gibat. Oi hânân saasaanjâ nep tuuna sumbemân bonjoot upap. Oi hânân olañolañjâ nep tuuna sumbemân bonjoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmjâ arâpnâ den kâtikñâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzângobi.”

Yesu momjâ zaatpap, zorat den kânñan sâm muyagem ziñgip.

(Mk 8:31–9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesujâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niñgip. Oi Yesujâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziñâ kut nâi nâi sumunñâ okñangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diñâ dâtnângom nanjip. ²² Dâtnângoi Petero zikñik diim âimjâ kwâkâñangâm sâip, “Kembu, Anutujâ galem otgigi kut nâi yatâ zo

mân âsageibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Satan, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doongubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buñâ. Zo a den.”

Yesu molimoliñangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesuñâ târokwapñâ arâp itâ sâm dâtnângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziñangât den birâm poru nakziñ lum nâgât mâtâp, zo lânbi. ²⁵ Zen ândiândiziñ angân kârane zo ko gulipzângebap. Ka zen nâgât op ândiândiziñ birâne muyageziñgâbap. ²⁶ Zen hângât kut ñâi ñâi, zorik mem ândine ândiândiziñâ buñ oi wan âlipñâ muyageziñgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap ziñgâbap? ²⁷ Nânğânek. A bonñâ, nâ Ibânangât neule âsakñoot âsagem sumbem arâpnâ diiziñgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziñangât dâp hâuñâ ziñgâbat. ²⁸ Nâ perâkñak dâzângebâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutñandâ mân munetâ a bonñâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuñâ holi tobat ñâi oip.

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munñâ Yohane, zen ziinik diiziñgi bâkñan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziñan kinñâ tobat ñâi oip. Oi si sângânñâ maa yatâ âsageip. Hâmbânñâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nanğip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteronñâ Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, mat ñâi

ziren ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.”

⁵ Yatâ sâm kiri sasanâ âsaknoot gem kwâtepzângoip. Oi sasa kâligen gâbâ den nâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipnâ. Umnandâ gâsumap. Zen dinâ nângâm biranbi.” ⁶ Oi arâpnâ zen den zo nângâm sângânziņ hânân gei tutukum kenġât op sânam sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesunâ zengâren âim weezingâm sâip, “Zen zaatnâ kenġât buņ ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziņâ lum za ikne Yesu zikņik kiri igâwe.

⁹ Oi bâkņan gâbâ gem tap Yesunâ den itâ sâm dâzânġoip, “Kut nâi sen mârât ikse, zorat den siņgi a ambân mân dâzânġom ândine a bonņâ nâ mumuņan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzânġoi arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okņanġâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâm mâsikâne itâ sâm dâzânġoip, “Elia zâk kândom gam kut nâi nâi kubikpapkât sâwe, zo bonņâ. ¹² Oi zorat dâzânġua nângâneġ. Elia zâk mârur gam ândei mân ek nângâm kut nâi laņ okņanġâwe. Oi a bonņâ, nâ yatigâġ nom sâknam nibi.” ¹³ Yatâ sâi arâpnâ ziņâ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanġon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpnâ a nâi kubiknam osiwe.

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâkņan gâbâ gem gam a kâmut zengâren ganetâ a nâi Yesugâren gam pindijsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannanġât umġâ bâliņ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi

arâpkâ zeŋgâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nâŋgâm pâlatânziŋ buŋ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbâŋ ândim âkom diiziŋgâmâmbat?” Yatâ sâmŋâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ ut-netâ Yesuŋâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnâŋgoip, “Nâŋgâm pâlatânziŋâ lolotŋâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Nâŋgâm pâlatân bonŋâ, mâiktârâ ŋâi, mundo keetŋâ yatâ zemziŋgi bakŋâ ândiren zi dukunetâ âbâŋgum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wanŋâ buŋâ, nalem birâm ninâu sot ândimŋâ âlip moliziŋgâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzâŋgoip.

(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minuindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “A bonŋâ, nâ a bitziŋan zâibat. ²³ Zaria none momŋâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpŋâ nen den zo nâŋgindâ makŋâ oip.

Peteroŋâ iŋan lâuŋan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziŋâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziŋandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buŋâ?” ²⁵ Sâne Peteroŋâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmŋâ mirin zâim den mân dukui Yesu zikŋak mâsikâm sâip, “Simon, gâ dap nâŋgat? Hângât a kutâ, zen waniŋ zeŋgâren

kât mime? Narâpziñâ zengâren mo a nâmbutñâ zengâren?”²⁶ Mâsiki a nâmbutñâ zengâren mime sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziñ, zen yen ândibi. Niiñâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien.”²⁷ Oi niiñangât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunâ kwâsatñâ kât ñâi muyagiban. Zo niikñâ siñgi kom ziñgâban.”

18

Katep zengât holi yatâ ândibi.
(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Narâk zoren arâpñâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo ñâiñâ patâ op ândibap?”² Yatâ sâindâ Yesunâ katep mâik ñâi sâi gâi osetniñan pam itâ sâm dâtnângoip,³ “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi.”⁴ Ñâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap.⁵ Oi ñâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okñangâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliñangât den.
(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ “Ñâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârumñan kât patâ ñâi gânduñan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlañ opap.”⁷ Yei, bâliñangât nep tuutuun, zo yâmbâtñâ. Bâliñangât nep tuutuun muyagibap.

Zo dap op yen zimbap. Ka a n̄ai bâliŋaŋgât nep tuubap, Yei, Anutuŋâ dap dap okŋaŋgâbap?

⁸ Zorat bikandâ mo kiŋgandâ bâliŋ upâ sâi mânâŋgât pâmban. Ândiândi kâtikŋan zâibâ sâi zâibam kwakŋâ birâm ândiban. Kiŋgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikŋan geibatkât yatâ upan. ⁹ Mo siŋgandâ bâliŋâ n̄ai ek nâŋgâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikŋan âiban, zorat op siŋgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlu ândim kârâbân geibatkât yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zeŋgât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziŋ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zeŋgât nâŋgâne gigiŋâ mân upap. Nâ zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Sumbemân katep zeŋgât galem a ândie. Zen sumbem Ibânaŋgât mâteŋan ândime. ¹¹ A bonŋâ, nâ a ambân tâmbetagoaŋonŋan gâbâ kubikziŋgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nâŋge? A n̄ai râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zeŋgât osetziŋan gâbâ kânok buŋ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamŋâ kânok barin buŋ upap, zo âi kârûm muyagibap? ¹³ Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zâk âi kârûmŋâ muyagemŋâ 99 zeŋgât buŋâ, buŋ upap, zorat op umâlep patâ nâŋgâbap. ¹⁴ Zo yatâ zeŋgâren gâbâ katep n̄ai tâmbetagoi sumbem Ibâziŋandâ nâŋgi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâinâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkñâ diñgâ nânji âlip oi buku upabot.

¹⁶ Ka diñgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziñ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorânâ dinziñâ zo biri Kembugât a kâmut zengât bitziñan pane dinziñâ kwâki nânghânghâne a um kâtik mo orot mâme bâliñ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâkñak dâzânghobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonñâ upap. Mo zen hânân olañolañ nep tuune sumbemân yatik bonñâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzânghua nânghânek. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziñ umziñ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziñandâ muyagem ziñgâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziñan tâpat.”

Kore a bâliñghât den.

(Lu 17:4)

²¹ Yesuñâ den yatâ sâi Peteroñâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâinâ bâliñ otnigi tosanâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buñâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buñâ, walâm donbep patâ oi birâban.

²³ Zorat siñgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâinâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpñâ tosanâ namuñ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buñ oi a kutâ zâk a zo zikñâ sot ambin murarâpñâ sot kut nâi nâi a ziñ sângân

mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutânâ yatâ sâi kore anâ um topņan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutânâ umņâ nâņgâm tosaņâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuņâ ñâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik ñâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduņan gâsum kârâpņoot sâip, ‘Tosa zo kek melân ni.’ ²⁹ Oi a zo bukuņanğât um topņan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi diņâ mân nâņgâm itâ sâm bukuņâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm naņgâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpņâ, zen zo eknâ umziņ bâlîņ oi âi a kutâziņâ siņgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâknâ nâņgâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâlîņ kâtik kâtikņâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nâņgâm tosağâ biran. Oi nâņâ tosağâ biran, zo yatik bukugaņğât tosaņâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmņâ kuk op kâwali a bitziņan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm naņgi birâne gibap.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlaņâk a bukuziņâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtņâ otziņgâbap.”

19

*Ambân mem birâbirâgât den.
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)*

¹ Yesu zâk den top top zo sâm naņgâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodaņ too nâmbutken arip.

² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziŋgip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A ñâi, zâk ambinñâ wan mo wangât op biri dâp upap?” ⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Zâkñâ mârumñan a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmñâ itâ sâip, ‘Zorat ko a ñâiñâ ibâ mam birâzikâm ambinñanğâren pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buñâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nânğânek. Anutuñâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzânğoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A ñâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânğoi, “Mose zâk um kâtikziñanğât op yatâ sâip. Mârum top-kwâkkwatñan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzânğua nânğânek. A ñâi, zâk ambân birâm ñâi mimbap, zâk târotârozik mânânğât tosa patâ mimbap. Ka mârum ambânñâ a ñâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpñâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikñâ yatâ oi anâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesuñâ itâ sâm dâtnânğoi, “Den zi a aksik zenğât buñâ. Zorat imbañâ zemziñgap, zen mem umziñan gibi. ¹² A nâmbutñâ, zen mam kâambo kâligen gâbâ ambân buñâ ândibigât gukupitnjik âsagiwe. A nâmbutñâ, zen anâ katep mân mim-bigât otziñğawe. Oi a nâmbutñâ, zen siñgi âlip

nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk zorat imbanjâ zemñangap oi den zi nângâm umñan gibap.”

Yesuñâ bikñandâ katep kâukziñan pâip.

(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren di-izingâm âim Yesuñâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpñâ nen kenğât minziñgâwen. ¹⁴ Yatâ oindâ Yesuñâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbemgât sinji sâsâñ.” Yatâ sâmñâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hân zo birâm ñâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.

(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

¹⁶ Oi a ñâinâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipñâ tuumñâ ândiândi kâतिक्णंगât sinji upat?” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotñangât mâsikânigat? Âlipñâ mariñâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâतिक्णंगât sinji upâ sâm Kembangât gurumin den zo lum ândiban.” ¹⁸ Sâi a zorâñâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukugangât sarân sâsâñ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.” ²⁰ Sâi a sigan zorâñâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi ñâi dap dap târokwap upat?” ²¹ Yatâ sâi Yesuñâ

itâ sâmb dukuip, “Gâ tosanâ buņ upap sâmb kut ñai ñai tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ zingâban. Zingâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâliņ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesuñâ arâpñâ itâ sâmb dâtnânngoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A sikum patânjootñâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorarâk dâzângobâ. Bâu patâ kameleñâ kuup mâtâpñan bagibagiņ, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patânñâ sumbem kamânân bagibagiņ, zo yâmbâtñâ walâwalânñâ.” ²⁵ Arâpñâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâņ dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁶ Sâindâ Yesuñâ niņgitñâ sâip, “Añâ kut ñai ñai utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut ñai ñai birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâmb dâtnânngoip Peteroñâ itâ sâmb mâsikip, “Nângat. Nen kut ñai ñaiiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan muyageniņgâbap?” ²⁸ Yatâ sâmb mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkñan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâmb kwâkâbi. ²⁹ Oi ñai zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kândom, zengâren

gâbâ donḡbepḡâ bet upi. A bet, zenḡâren gâbâ donḡbepḡâ kândom upi.”

20

Waiḡ nep tuutuḡ a, zenḡât den siḡgi.

¹ “Sumbemḡât mâtâp, zorat siḡgi, zo waiḡ nep mariḡâ ḡâiḡâ nep a ḡâsuziḡḡâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ haḡsâi nep mariḡâ zâk nep a muyageziḡḡâbat sâm arip. ² Oi a nâmbutḡâ ḡâsuziḡḡâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nâḡḡâne dâp oi nepḡan sâḡgonzâḡgoi âiwe. ³ Mirâsiḡ takâm tânâmḡan zari dum âi a nâmbutḡâ kamân sombemân muyageziḡḡip. ⁴ Ziḡgitḡâ itâ sâm dâzâḡgoip, ‘Waiḡ nep ziap. Âi tuune sâḡḡânḡâ ziḡḡâbat.’ Yatâ sâi nâḡḡâm waiḡ nepḡan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâkḡan opḡâ, mirâ torenḡen oi âim dum ḡâsuziḡḡip. ⁶ Oi ḡâtiksâisâi dum âim a nâmbutḡâ muyageziḡḡâm itâ sâm mâsikâziḡḡip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ ḡâtiksâbam uap?’ ⁷ Mâsikâziḡḡi zen itâ sâwe, ‘Nen nep ḡâi mân sâm niḡge.’ Sâne dâzâḡgom sâḡgonzâḡgom sâip, ‘Waiḡ nepḡâ ziap. Zo âi tuunek.’

⁸ Nep mariḡandâ yatâ oi ḡâtiksâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diiziḡḡâna gane kât ziḡḡâban. Oi bet ge, zenḡâren topkwap ziḡḡâm âim ziḡḡâm naḡḡâban.’ ⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut ziḡḡâm naḡḡip. ¹⁰ Ziḡgi kândom gawe, zo ekḡâ sâḡḡân mem zâi pam niḡḡâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk ziḡḡip. ¹¹ Kât yatâ memḡâ nep mariḡâ den bâliḡ dukum kuk okḡḡḡâwe. ¹² Oi

itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nângâm kirindâ nâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niŋgat?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariŋandâ zengâren gâbâ nâi itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân mem bâliŋ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk ziŋgâbatkât nânga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut nâi nâi, zorâŋ yatâ upâ sâm âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betŋâ kâdom upi. A kâdomŋâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzânŋoip.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesuŋâ Yerusalem kamânân zâibam arâpŋâ kiin zagât diiniŋgi niŋjik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâm dâtnânŋoip, ¹⁸ “Zen den nângânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonŋâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziŋan zariandâ mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziŋan nâbane ziŋâ nom sinnan gemŋâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.

(Mk 10:35-45)

²⁰ Narâk zoren Zebedaio ambinŋandâ nanzatŋâ diizikâm Yesugât um topŋan âi simin liim pindiŋsâm dukuip. ²¹ Oi Yesuŋâ mâsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorâŋâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikŋâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.” ²² Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Zen den topŋâ mân nângâm itâ

se. Nâ too kâlaknâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi ziknâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.”
 23 Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlaknâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatnâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâm zingip, a zorânâ tâtat zoren tapi.” 24 Oi arâp bâzagât, nen den zo nângâm kuk otzikâwen. 25 Oi Yesunâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Hân a kutâ, zen kembu otzingâm kore aziņ gâsuzingâme. Oi a zâizâiņ, zen a gigin walâzingâm a kutâ upme. Zo nângâme. 26 Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a nâiņâ a kutâ upâ sâm a giginâ yatâ op ândibap. 27 Nâi zâk a sâtnâ upâ sâm kore otzingâm ândibap. 28 A bonnâ, nâ zo yatik ziņâ kore otnibigât buņâ. Ninak a donbep zengât kore opnâ suupziņ mimbatkât gewan.”

*Yesu zâk a zagât sinziknâ kubikzikip.
 (Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)*

29 Yesu sot arâpnâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donbepnâ moliningâm âiwe. 30 Oi a zagât sinziknâ bâpsâsâņ mâtâbân tapnâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtiknâ den sâm sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliņ oik.” 31 Den donbep sâitâ a ziņâ kwerâziknâ sâwe. Hirinâsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliņ oik.” 32 Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?” 33 Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinniknâ mânângâtna iktâ.”
 34 Sâitâ Yesunâ umnâ nângâmņâ sinziknâ weegi zet sinziknâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk donji kwâkñan tap Yerusalem kamânân zarip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakñâ topñan tâip, zoren takâmñâ Yesuñâ arâpñâ nenğâren gâbâ a zagât sânğonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimñâ donji mamñâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitñâ olañ diizikâm gâbabot.

³ Zet yatâ oitâ nâinâ zikitsâi sâbabot, ‘Kem-buniñanğâren nep nâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen buñâ. Propete nâinâ den sâip, zo bonñâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sion mâirâp dâzânğonek, ‘Iknek. A kutâziñâ giginâ op zenğâren gaap. Zâk donji sigan kwâkñan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkñan tâi gabot.’ ”

⁶⁻⁷ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimñâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniñ kwâkñan pâindâ Yesuñâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zenğâren gâbâ donbepñâ hâmbâziñ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutñandâ gâlânğât sot lâkom ilumñâ mânânğât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkñanğâm itâ sâm pam diim âiwe,

“Oe, Dawidigât kiunnâ gam niñgap. Kembangât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sunbem mâriñâ.”

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñâ umziñâ zari sâwe, “A zi ñâiñâ gâi ue?” ¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorânj itâ sâm dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia gokñâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesuñâ tirik namin zari kut ñâi ñâi anğâgwanğâ op ziwe, zo moliziñgi âiwe. A nâmbutñâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anğâgwanğâ op kirâwe. Kât tâtatñâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakñem dâzângom sâip, ¹³ “Kembugât den kulem ñâi itâ ziap,

‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsân sot kinziñ bâliñâ, zen zâkkâren âine kubikziñgip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikñâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunñâ, gâ gam niñgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nânğâm bâliñ kwâkñanğâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nânğat?” Sâne sâip, “Ee, nânğan. Oi Kembugât ekabân den ñâi ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Den zo itâ,

‘Katep sot namân gokñâ, zengât um mem bâbâlân kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muya-giap.’ ”

17 Yatâ dâzângom birâzingâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nâtiksâi zeip.

Yesunâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

18 Hanğârâk Yesunâ kamân patin puriksâm tepnangât oip. 19 Oi mâtâbân âim wakum nak nâi eknâ topnân âi keetnâ kârui buñ oi ilumjik kiri egip. Eknâ nak itâ sâam dukui, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumjâ mom hâlâlânsâm kirip. 20 Oi arâpnâ nen zo eknâ imbanâniñ buñ oi sâlâpniñan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opnâ kek hâlâlânsap?”

21 Yatâ sâindâ Yesunâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Zen um zagât mân opnâ nângâm pâlâtânziñâ bonnâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buñâ. Zen baknâ ândi dukubi, ‘Baknâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. 22 Oi nângâm pâlâtânziñ bonpoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziñgâbap.”

Yesu sot a kâuknâ mâsikâyangâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

23 Oi Yesunâ âimnâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâam mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâiñâ dâgogi opmat?” 24 Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâzinga dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. 25 Yohane

too sanjon nep tuugip, zo n̄aigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm m̄asikâziŋgi zen ziŋik den dap s̄anâ s̄am um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât s̄aindâ s̄abap, ‘Wangât diŋâ mân luwe?’ ” ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ s̄anam a zenġât kenġât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete s̄ame, zorat. ²⁷ Zen yatâ s̄am Yesu itâ s̄am dukuwe, “Nen mân n̄anġen.” S̄ane Yesuŋâ itâ m̄aburem dâzâŋgom s̄aip, “Den zo dâtnoge s̄ai ko n̄anġoot n̄aigât sâtkât opman, zo dâzâŋgobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat n̄anġoot mân dâzâŋgobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den n̄ai dâzâŋgua n̄anġânek. A n̄aigât nan-zatŋâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanŋâ n̄ai itâ s̄am dukui, ‘Nannâ, gâ irak âi waiŋ nep tuuban.’ ²⁹ Dukui s̄aip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ s̄amŋâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanŋâ n̄ai yatik dukum s̄anġonguip. S̄ai, n̄aiŋâ âi tuubap, yatâ s̄amŋâ bet umŋâ n̄anġâm laŋ âi tuugip.” ³¹ Yatâ s̄amŋâ Yesuŋâ m̄asikâziŋgip, “Zen s̄anek. N̄ai katepŋâ ibânanġât den lugip?” S̄ai ziŋâ dukum s̄awe, “Den bet dukui, zorânâ.” Yatâ s̄ane Yesuŋâ s̄aip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kât mimiŋ a sot laŋ m̄ame ambân, zen Anutugât um topŋan bagine zen ko kândâtŋâ upi. ³² Yohane takâmŋâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpzânġoi zen birânanġâne bâliŋ m̄ame a sot laŋ m̄ame ambân, zen zâkkât den n̄anġâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen ziŋgitŋâ umziŋ mân âbureip.”

*Waij nep galem a bâliñâ, zengât den.
(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)*

³³ “Nâ den sumbuñâ ñâi sa nângânek. A kutâ ñâiñâ hân ñâin waij nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumñâ tâk keetñâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanğâm galem a bitziñan pam hân ñâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonñâ mimiñ narâk oi kore arâpñâ bonñâ nâmbutñâ mimbigât sângonzângoï galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a ziñâ a zo gâsuziñgâm ñâi kom kâbakñiwe. Oi ñâi gâsum kune moip. Oi ñâi kâtñâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariñandâ nângâm a donbep sângonzângoï âine yatik otziñgâwe. ³⁷ Oi bet zikñâ nanñâ, zo itâ sâm sângongoip, ‘Nannâ ari ekñâ hurat kwâkñanğâbi.’ ³⁸ Oi galem a, zen nanñâ zo ekñâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâkñâ gâtâm nep zi mariñâ upap, zorat nen komñâ nep zi mâriñâ oindâ neñgât upap.’ ³⁹ Yatâ sâmñâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariñandâ gamñâ galem a dap otziñgâbap?” ⁴¹ Yesuñâ yatâ sâi a ziñâ itâ dukuwe, “Kut ñâi ñâi sumunñâ okñanğâwegât zâkoot yatik otziñgâbap. Oi nepñan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dâp nalem bonñâ pindâm ândibi.” ⁴² Yatâ sâne Yesuñâ itâ târokwap dâzânngoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?”

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun ñâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zo mem namin kwânâñgi kinzap. Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ ñâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzânğua nângânek. Anutu um topñan ândiândiñâ, zo zen betziñan mem a kâmut

unqaknâ zingâbap. Oi zinjâ bonnâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorân kom sâknâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânâ a nâi kwâknan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nenğât op sap.”

⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâm nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kenğât op birâwe.

22

A hâmbânâ buñâ, zâkkât sinji.

(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñâ nâi târokwap itâ sâip,

² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâinâ sii nalem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nannâ ambân pindâbam sii nalem mei gâip.

³ Yatâ opnâ kore arâpnâ sângonzânğoi zen zop kânñan sâsânâ, zo diizingânâ aiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzânğom sâip, ‘Zen âimnâ a zop sâsânâ, zo dâzânğonek, “Zen nângâne. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii nalem mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ”’

⁵ A zen âim yatâ dâzânğone den zo nângâne yennâ oi a nâi zâk nepñan arip. Nâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore a kâsa otzingâm zânğone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânâ nânği bâlei kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânâ sâi âimnâ a zânğomnâ kamânziñâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzânğoi, ‘Sii nalem

zo mârûm kubiksen. Oi a zenġât zop sâsânġ, zo âkonziġgi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukġan âim a muyageziġġâm zen aksik diiziġġâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpġnâ zen mâtâp kâukġan âi tap a âlipġnâ sot a bâliġnâ, zo aksik diiziġġâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânâ ziġgitpam zâimġnâ a ñâi kendongât hâmbâ âlipġnâ mân pam tâi egip. ¹² Ekġnâ itâ sâm dukui, ‘Arâ, gâ dap op hâmbâ buġ ga taat?’ Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutânâ arâpġnâ dâzânġom sâip, Zen kiġ bikġnâ saam âkġan ñâtâtigân kâbakġine giarik. Zoren gemġnâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembuġnâ a ambân zop dâzânġomap, zo doġbep. Ka mem sâlâpziġġomap, zo bituktâ.”

*Yesu kâtkât topġnâ mâsikâwe.
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)*

¹⁵ Yesuġnâ yatâ sâm dâzânġoi Parisaio a, zen denġnâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opġnâ arâpziġnâ sot Herodeġât a nâmbutġnâ sânġonzânġone zen Yesuġâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâġât topkâ nânġâmen. Den sarâ mân sâm, den bonġik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiġ gigiġ pisuk târârak dâtnânġomat. A patâ mân walâziġġâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâġindâ dâtnânġo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotġnâ mo mân orotġnâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuġnâ sarâziġanġât topġnâ nânġâm itâ sâm dâzânġoip, “Sarâ a zen. Zen wangât denġnâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât ñâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuġnâ mâsikâziġġâm sâip, “Zo ñâiġât holi tobat sot kutġnâ ziap?” ²¹ Sâi

ziñâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm dâzângoi zen nânğane imbanâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikawe.
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarawe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulengoip, ‘A ñâiñâ ambân mem kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zo mimbap. Oi âtânğât sinji katêp muyagibap.’ ²⁵ Oi nenğâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ kunñâ ambân memñâ kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. Yatâ opñâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom nañğawe. ²⁷ Bet ambân malâziñâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo ñâigât upap?”

²⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbanâ kârum den sâm gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâkñan a ambân, zen mân mianğâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatñanğât sâme, zorat dâzânğobâ. Anutuñâ den itâ sâm dâzângoip, zo zen sâlâpkum nânğame mo buñâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Nâ zorât sa nânğânek. Zâk mom buñ urawe, zengât Anutu buñâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urawe. Anutu

sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesuñâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sinji âlip sâip, zorat nângâne imbanâ oip.

*Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)*

³⁴ Yesugât dennâ Sadukaio a walâzingip, zo Parisaio a zen nângâmñâ mindue. ³⁵ Zengâren gâbâ bukuzinâ ñâi Kembugât gurumin den nângânângâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmñâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorân kâukñâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “ ‘Gâ um dâpkâ sot nângânângâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’ ³⁸ Gurumin den zorân patâ uap. ³⁹ Oi torenñâ ñâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikângât otgimap, zo yatik a toren zengât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zengât den topñâ uabot.”

*Yesu zikñak Kristogât mâsikâzingip.
(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)*

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuñâ itâ sâm mâsikâzingip, ⁴² “Zen Kristogât dap dap nângâme? Zâk ñâigât kiun?” Sâi zinâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunñâ.”

⁴³ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Dap op Kaapumñâ Dawidi nângânângâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip, ‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduzinga kinğangât kombân upi.” ’

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorân dap op kiunñâ uap?”

46 Yatâ sârn mâsikâziŋgi den hâuŋâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam kenġat op birâwe.

23

*Den siŋgi âlip lum sâk mâme mân upi.
(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)*

¹ Narâk zoren Yesuŋâ arâpŋâ sot a nâmbutŋâ itâ sârn dâtnâŋgoip. ² “Kembuġat gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Moseġat ġebâkŋan tapme. ³ Zorat den dâzâŋgome, zo lum ândibi. Ka zeŋġat ândiândiziŋan mân ândibi. Wangâ, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut ŋâi ŋâi yâmbâtŋâ, zo saam a ambân kwâkziŋan pam ziiŋâ bet bâsaŋ ândime. ⁵ Kut ŋâi ŋâi upme, zo aŋâ ziŋgit nâŋġâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Moseġat den lum Kembuġat den ek-abân kulemgum mâteziŋan sot bâranziŋan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziŋan neule top topŋâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sârn âlip kwâtŋiŋġâbigât ândime. Oi kutniŋâ patâ nâŋġonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zeŋġat ko a ambân ziŋâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziŋâ, zâk kânok. Zen patâ buŋâ. Zen aksik ombenŋan. ⁹ Oi hânân zi a ŋâiġat Ibâniŋâ mân sâbi. Ibâziŋâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a ŋâiġat a kembu patâ mân sâbi. A kembuziŋâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zeŋġâren gâbâ a ŋâi patâ upapŋâ, zâk a nâmbutŋâ zeŋġat kore op ândibap. ¹² Ŋâi zâk zikŋanġat nâŋgi zari diim

gibap. Ka n̄ai zâk zik̄n̄ḡât n̄angi gibap, zo diim zâibap.”

*Yesuñâ Parisaio a girem den s̄am d̄az̄ân̄goip.
(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)*

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp lañ doongume. Ziiñâ mân zâim zâk ziñâ baginâ s̄ane ken̄ḡât minziñḡame.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zen̄ḡâren ninâu kêrep s̄am mirâ motziñâ lañ mime. Zorat Anutuñâ h̄auñâ yâmbâtñâ otziñḡâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a k̄anok zen̄ḡât a upapkât saru sot h̄an walâm âime. Oi a yatâ zorâñ zen̄ḡâren târokwap ândim sim̄ḡât siñgi upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñḡâbap.

¹⁶ Yei, a s̄atñâ sinziñ b̄aps̄as̄ân̄. Zen itâ s̄ame, ‘Tirik namin kwap den s̄am k̄atigime, zo tabân̄â. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den s̄am k̄atigime, zorâñ k̄atigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziñ b̄ap̄as̄ân̄ sot n̄anḡân̄ḡaziñ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulen̄â, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâñâ bonñâ uap? Namâ mo neulen̄â? ¹⁸ Oi n̄ai itâ s̄ame, ‘Kembugât siñgi nalem p̄apanñâ, zoren kwap den s̄am k̄atigime, zo tabân̄â. Nalem mot pame, zoren kwap den s̄am k̄atigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziñ ñâtâtik, zen. Nalem p̄apanñâ, zo h̄âlâlû taapkât nalem kwâk̄n̄an pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâñâ bonñâ uap? Nalem p̄apanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat n̄ai zâk nalem

pâpanņan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanņâ sot kut ñâi ñâi kwâkņan taap, zo ârândâņ dâbâk upabot. ²¹ Oi ñâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikņâ sot umņan ândiap, zet ârândâņ dâbâk upabot. ²² Ñâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutugât tâtatņâ sot tâtat zorat mariņoot dâbâk upabot.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen danğât sot kâņgan sot zomap, kut ñâi ñâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât siņgi sâm pame. Oi zorat toren bonņâ, gurumin den luluņ sot a buku otziņgâziņgâņ sot nâņgâm pâlâtâņ sot târârak ândiândiņ, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtņâ sinziņâ ñâtâtik sâsâņâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut ñâi ñâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkņik too sanjon kubik tuume. Oi umņan ko kâmbu sot sâkziņanğât âkņâle bâliņâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziņ ñâtâtik. Hâkop umņan bâliņâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkņan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumuņâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakņâ zo kwâkņan kâsâget pane neulenoot zemap. Umņan ko a siņit sot guk maņguleņ ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziņandâ a mâteziņan târârak ândime. Umziņan ko sarâ sot gurumin den kukuņâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a

kwagân pitâme. Zen a târâraknâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpniñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.’ ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñâ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângânek. Nâ ninak zengâren Propete sot nângânângâ a sot Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzângua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâtâmâtâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nâin nâin âine moliziñgâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zengâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziinñâ hâuñâ mimbi.”

Yesuñâ Yerusalem zengât umñâ nângip.

(Lu 13:34-35)

³⁷ “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sângonzângua zengâren âine kâtñâ zângone mume. Kurukñâ gwarâpñâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomap, zo yatik nâñâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângânek. Nâ birâziñga

mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimnâ itâ sârn nikpi, ‘Kembugât sâtkât gaap, zâk sârn âlip kwâknanġânâ.’ ”

24

*Yesu takâbapkât den sâip.
(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)*

¹ Yesu zâk tirik namîn ġâbâ ġem ari arâpnâ nen zâkkâren âimnâ namâ tuutuunġâ ek nânġâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnânġoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkġak dâzânġobâ. Kâsaziġâ ġam kândanġe ġiligâlaksâm buġ op nanġâbap.”

³ Oi Oliwia bâkġan zâi tâi arâpnâ niġik um topġan âimnâ mâsikâm sâwen, “Sat, zo wan narâkġan âsagibap? Oi ġikâ ġâban narâkġâ sot hân âkâbapkât narâkġâ oi wan wesâk nâi âsagibap?”

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sârn dâtnânġoip, “Um ġulip kwatziġâġbegât ġasâziġ kârâm ândibi. ⁵ A donġbepġâ ġam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâlinġan ġâbâ mâkâziġâġbapkât sâsânġ, zo nâ.’ Yatâ sârnġâ a ambân donġbep patâ um ġulip kwatziġâġbi. ⁶ Zen kâmbam ġoorân mo kârebân âsagei nânġâmġâ mân kenġât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsânġ. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânġâ hânġâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânġâ hânġâ pu patâ sot wârġ mem zimġap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatġâ. Zo yatâ nânġâm ândibi.”

Kâsa otziġâġbi, zorât den.

9 “Narâk zoren sâknam kwatziŋgâm zângone mumbi. Zen nagât opŋâ hânŋâ hânŋâ a, zen um kâlak otziŋgâbi. 10 Kut ŋâi ŋâi yatâ zo âsagei a donbepŋâ siŋgi âlip birâm kâsa oraŋgâbi. 11 Oi propete a sarâŋâ asâgemŋâ a donbep um gulip kwatziŋgâbi. 12 Gurumin den kukuŋâ, zorâŋ laŋ kâri a donbepŋâ buku orotŋâ, zo birâbi. 13 Nâi zâk den siŋgi âlip mem kâtigem ândei narâkŋâ âki sumbem kamânân bagibap. 14 Oi Anutu um topŋan ândiândigât siŋgi âlip, zorâŋ laŋ kârâm hânŋâ hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei hângât narâkŋâ âkâbap.”

Kut ŋâi sumunŋâ muyagibap.

(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

15 “Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danieŋâ mârum kânŋan sâm kulemgui. 16 Zo yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi. 17 Nâi zâk mirâ sombemân ândibapŋâ sikumŋâ mimbam mirin mân zâibap. 18 Oi a ŋâi nebân tâpapŋâ âburem hâmbâŋâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

19 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? 20 Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ, zo map narâkŋan mo kendonân mân muyagibap. 21 Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. 22 Kembuŋâ sâknam narâkŋâ zo mân mânâŋgâri sâi a aksik buŋ upe. Kâmut gakârâpŋaŋgât opŋâ Kembuŋâ narâk zo mânâŋgâtpap.”

Propete a sarânâ muyagibi.

²³ “A zinjâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nângâbi. ²⁴ A sarânâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarânâ, zen âsâgem kut nâi nâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi. ²⁵ Nâ kânŋan dâzâŋguan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikŋan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nângâbi. ²⁷ Hânpanŋâ âsagem hân toren torenŋan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonŋâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokŋâ nâi ze zoren ni keŋ, zinjâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâkŋâ âki mirâsiŋ sumunkoi kâin âsakŋâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayaŋgâm imbaŋâ buŋâ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonŋâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânŋâ hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonŋâ, nâ sumbem unumunum kwâkŋan kâwali mem âsakŋânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzâŋgua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâgap nak ziap, zorat topŋâ nângâbi. Iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut nâi nâi zo âsagei itâ nângâbi. ‘Zâk

mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’
³⁴ Nâ perâknjak dâzângobâ. A kâmut zi mân mune
 kut nâi nâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buņ
 upabot. Ka nâgât den ko mân buņ upap.

³⁶ Kut nâi nâi muyagibap, zorat sirâm narâknâ
 a nâiņâ mân nâņgap. Sumbem a, zen mân
 nâņge. Oi nanņâ, nâ mân nâņgan. Ibânâ, zâk
 zikņik nâņgap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut
 nâi urâwe, zo yatik a bonņâ, nâgât takâtakâņ
 narâknan yatik upi. ³⁸ Uurupņâ mân gâi sii
 nalem nem ândiwe. A ambân aņgâgwangâ op
 mianğawe. Gulip op ândine Noaņâ wanğâyân
 zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupņâ
 gwâkâziņgip. A bonņâ, nâgât takâtakâņ narâknan
 zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân
 kiritâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât
 zet nalem sobem tâitâ, nâi gâsum, nâi birâbat.
⁴² Kembuziņâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat,
 zorat mân nâņgegât umziņandâ galem oraņgâm
 ândibi. ⁴³ Zen topņâ itâ nâņgânek. Kamân
 nâiğât a, zen kâsa nâtik zoren takâbi, narâk
 yatâ nâņgâm um wâgân ândim kamânziņ galem
 upi. ⁴⁴ Oi a bonņâ nâgât narâknâ mân nâņgâne
 gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmņâ
 zorat den sumbuņâ nâi itâ sâm dâtnânngoip, ⁴⁵ “A
 patâ nâiņâ kore a gakârâpņâ zeņgât galem a
 nâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem
 otziņgâm ândim narâknan nalem dâpziņanâk
 ziņgâm ândiban.’ A zo ândiândiņâ dap yatâ ândei
 galem a nâņgânâņgânoot sot sât luluņoot sâsâņâ?
⁴⁶ Galem a, zâk patâņâ nep diņ sâm pindip, zo
 dâņâk lum ândei patâņâ gâbabân galem a yatâ

zorat nângi âlip upap. ⁴⁷ A kutânâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapkât sâbap. ⁴⁸ Ka a nâinâ galem a bâliņ ândim umņandâ itâ nângâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimņâ kek mân gâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nângâm kore a ambân zâņgom mem nâi nâi otziņgâm too tewarân âi laņ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutânâ gâbap, zorât narâkņâ mân nângâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmņâ tâkņâ imbanâ lapitņâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakņâ toonangât kârue.

¹ “Siņgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziņ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nângânângâziņ buņ. Bâtnâmbut, zen nângânângâziņoot. ³ Ambân nângânângâziņ buņ, zen kârâp siņitņik mem âiwe. ⁴ Ambân nângânângâziņoot, zen kârâp sot âsakņangât toonâ ârândâņ mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmņâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ ⁷ Oi ambân sigan, zen nângâm zaat âsakņâziņâ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nângânângâziņ buņâ, zen nângânângâziņoot itâ sâm dâzângowe, ‘Nen kârâpniņâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niņgânek.’ ⁹ Sânetâ ambân nângânângâziņoot, zen itâ sâm dâzângowe, ‘Buņâ. Zengât dâp buņâ. Nen dâpniņan mem gen. Zen âi aņgâgwanğâ namin kwâlânek.’ ¹⁰ Oi zen

âsakṅaṅgât too kwâlânâmbân âinetâ a kutâ gam ambân nâṅgânâṅgâziṅpoot, zorik diiziṅgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimṅâ hâṅgi dooṅgum sii nalembân nem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nâṅgânâṅgâziṅ bun, zen gamṅâ den sâmbân sâwe, ‘Patâniṅâ, mâtâp mem pa.’
¹² Sâmbân dâzâṅgoip, ‘Nâ perâkṅak dâzâṅgobâ. Nâ zengât topziṅ mân nâṅgâmbân.’” Den sumbuṅâ zo sâmbân itâ sâmbân dâzâṅgoip. ¹³ “Zen narâk mân nâṅgegât umziṅ galem oraṅgâmbân ândibi.”

A kât ekap ziṅgip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

¹⁴ “A kutâ ṅâi oip, zo yatâ gâtâmbân âsagibap. A kutâ ṅâiṅâ kamân kârebân âibambân kore aṅâ min-duziṅgâmbân kâtṅâ galem upigât kâsâpkum ziṅgip.
¹⁵ A ṅâi kât ekap bâtnâmbut pindip. ṅâi zagât. ṅâi kânok. Zo nepkât imbanâ zem ziṅgip, zorat dâp ziṅgip. Kât ziṅgâmbân kamân kârebân âi ândei. ¹⁶ Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorâṅ nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. ¹⁷ Oi bukuṅâ ekap zagât meip, zâkṅâ yatik oi târokwap zagât âsageip. ¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umṅan esâmbân kwârakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziṅâ narâk kârebân ândim puriksâmbân gâip. Puriksâmbân kore a kât ziṅgip, zorat op minduziṅgip. ²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkṅâ nepṅâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumṅâ sâip, ‘Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’ ²¹ Sâi patâṅandâ itâ sâmbân dukui, ‘Gâ kore a âlipṅâ, sât lulugoot. Kut ṅâi yenṅaṅgât galem âlip oingât nâṅâ kut

ņai bonņanġât galem ġâbanbat. Zorat ko patâġâ, nâġât umnâ topņan bagim sâtâre op ândiban.’

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, ġâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepņâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’ ²³ Sâi patânandâ itâ sâm dukuip, ‘Ġâ kore a âlipņâ, sât lulugoot. Ġâ kut ņai yenņanġât galem âlip oingât nânâ kut ņai bonņanġât galem ġâbanbat. Zorat ġâ patâġâ, nâġât umnâ topņan bagim sâtâre op ândiban.’

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamņâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nânġâman. Ġâ a bâliņâ. Ġâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutņâ zenġât kâlamân nalem nibigât sâmat.’ ²⁵ Nâ zorat kenġâtņanġât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’

²⁶ Yatâ sâi patânâ den itâ sâm dukuip, ‘Ġâ kore a bâliņâ, konam. Lâugan ġâbâ den mâburem dâgobâ. Nâġât itâ nânġâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zenġât nebân nalem meman.’ ²⁷ Nâġât yatâ nânġâm kâtnâ anġâġwanġâ zenġâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam.’ ²⁸ Zorat zen kât ekap bekņan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek.’ ²⁹ ņai zâk kut ņai pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenanġâbap. Ka ņai zâk kut ņai pindâpindân, zo mân mem ândei bekņan mei yen ândibap.’ ³⁰ Kore a konam, zo ko ġâsum ņâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.’”

Yesuņâ ġâtâm kâsâpnânġobap.

³¹ “Gâtâm a bonñâ, nâ sumbem âsakñânoot sot sumbem a zengât oserân gamñâ tâtatnâ âlipñâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânñâ hânñâ, zo minduziñga nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniñ kâsâpzângomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma noniñ kâsâpzângom râma bongen zâmbam noniñ yanggâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzângobat, ‘Zen Ibânandâ mâsop minziñgip. Zen gam Kembangât um topñan bagim ândibi. Zo mârurñan hân muyageibân gâbâ zengât sinji sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnangât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târârak ziñâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalemgât otgigi nalem ñai giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ ñai giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a gigiñâ ñai galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâm a yanggâgen, zo itâ sâm dâzângobat, ‘Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satân sot sumbem arâpñâ zengât sinji oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânnga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe.

Hâmbâgât kâruidâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigawe.’ ⁴⁴Yatâ sâm dâzângua ko yangâgen ziŋ itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâkŋan nalem too buŋâ sot hâmbâ mirâ kamân buŋâ ândina gek mân nâŋgânâŋgâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekŋâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ perâkŋak dâzângobâ. Arâpnâ zeŋgâren gâbâ gigiŋâ ŋâi ek mân galem okŋangawe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶Oi a yangâgen zen âi sâknam tâmbânâ nâŋgâm ândibi. A ambân târârakŋâ, zen ko ândiândi kâtikŋan bagim ândibi.”

26

Yesuŋâ mumbapkât siŋgi dâzângoip.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâm naŋgâm arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, ² “Nâŋge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonŋâ, nâ kâsa zeŋgât bitziŋan zaria poru nagân none mumbat.” Yesuŋâ den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minuwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laŋ âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân ŋâiŋâ Yesu too wârân âlip mem sanŋonŋangip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simoŋ, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem

nem tâi ambân nâinâ too wârân âlip beloņoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânņoot zo kâukņan lokei giari saņgorip. ⁸ Yatâ oi arâņņâ nen ekņâ sâwen, “Too sângân zâizâin zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ ziņgip sâi ko dâp opap.”

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesuņâ nâņgâmņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Zen wangât ambân den okņange? Zâkņâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kêrep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ saņgori âlip uap. ¹³ Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Kembugât den siņgi âlip zi hânņâ hânņâ sâm âim ambân zirâņâ uap, zorat siņgi ârândân sâne lan kârâbap.”

Yudaņâ Yesu tirâpzâņgobakât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâņņâ kiin zagât neņgâren gâbâ a nâi kutņâ Yuda, Karioto kamânân gokņâ, zâkņâ tirik namâ galem a patâ, zenğâren arip. ¹⁵ Âimņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ tirâpzâņgobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâziņgi ziņâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudaņâ zo memņâ Yesu tirâpzâņgoi gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâņņoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâņņâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârâņ mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimņâ a nâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniņâ gâgât sap, “Narâkņâ mâte

uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.” ’ ’ 19 Oi arâpnâ nen Yesunâ den sâip, zo lumnâ Pasowa kendongât nalem uwen.

20 Mirâ nâtiksâi Yesu sot arâpnâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimnâ Pasowa nalem niwen. 21 Nem tapnâ Yesunâ itâ sârn dâtnânngoip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpzânngoi gâsânobi.”

22 Yatâ sâi arâpnâ nen umniņ bâlei nâigoot zikņik zikņik mâsikâyânngâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?”

23 Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârândân niet, zâknâ yatâ otnibap. 24 A bonnâ, nâ Kembangât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonnâ, nâ tirâpzânngoi gâsunibi, yei, zâk hâuņâ yâmbâtnâ mimbap. A zo mam kâmbonj kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlanj opap.” 25 Yatâ sâi Yudanâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesunâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

26 Nalem nem tâindâ Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sârn namuņ arâp itâ sârn niņgip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” 27 Yatâ sârn nâ wainj hâkop mem sâiwap sârn nâ itâ sârn niņgip, “Zen aksik ninek. 28 Zi târotâroniņngât gilâmnâ. Zo a ambân donj bep patâ, zengât tosaziņ buņ upapkât hânân gibap. 29 Oi dâzânngua nânngânek. Wainj too itârânj nia âkap. Oi dum zagâtņan mân nemnâ Ibânngât um topņan zâim zen sot ârândânj wainj mârâtnâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembugât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âimnâ Oliwa bâkņan zâiwen. ³¹ Mâtâbân âimnâ Yesuņâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâtik ziren a ziņ gâsuninetâ zen nâņgâm pâlâtânziņ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ, ‘Nâ râma galem a kua râma zen siņsururuņ op âim nanğâbi.’

³² Nâ sa nâņgânek. Nâ mumuņan gâbâ zaatņâ Gâlilaia âi kândom otziņgâbat.” ³³ Sâi Peteroņâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutņâ, ziņ birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buņ kâtikņâ.” ³⁴ Yatâ sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukņâ diņ sâbap.” ³⁵ Yatâ sâi Peteroņâ itâ sâip, “Gâ gomņâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpņâ nâmbutņâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimnâ nak kalâm nâi kutņâ Gezemane, zoren takâm Yesuņâ arâpņâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³⁷ Yatâ sâmņâ Petero sot Zebedaiogât nanzatņâ diiziņgi âiwe. Âimnâ Yesuņâ umņâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzâņgom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuņâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁹ Yatâ sâmņâ mâik nâi âim si sâņgân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nâņgânim sâknam kâmut zi betnan mena buņ oik. Oi nâgât den buņâ, gâgât den, zo kâtigibat.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sâmņâ puriksâm arâp karâmbut ziņgiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp buņâ?”

⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umñâ bâbâlan opmap. Sâkñâ ko yâmbâremap.”

⁴² Dum âimñâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lan gâgât den, zo kâtigibap.” ⁴³ Yatâ ninâu sâmñâ âburem arâp karâmbut, zen sinziñâ uman oi zinetâ ga muyageziñgip. ⁴⁴ Zâmbamñâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.

⁴⁵ Ninâu sâm nanğâm arâp zenğâren puriksâm itâ sâm dâzânğoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zenğât bitziñan zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otningap.”

Kâsa ziñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nenğâren gâbâ a nâi, kutñâ Yuda, zâkñâ a kâmut kândom otziñgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziñâ sângonzângone kâmbam sot sâu patâziñâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudañâ den kânñan itâ sâm dâzânğoip, “Nâ lum mângansa zi sâm gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mângarip. ⁵⁰ Yatâ oi Yesuñâ den nâi itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanğânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nenğâren gâbâ nâiñâ sâuñâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapñâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirânñan hanguna giarik.

Nâi zâk sâunâ zângoi hâuñâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nânġat? Nâ Ibânangâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâmñâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mâsikâziñgip, “Nâgât dap nânġe? Zen nâgât nânġâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nânġânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen Kembugât den sinġi dâzânġoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zeñġât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpñâ, nen aksik Yesu birânangâm sinġsururuñ âiwen.

Yesu a sâtnangât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm arip, Âi takâmñâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñâ kore a zeñġât oserân itâ nânġâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nânġâbat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâkñanâk sâm kunatkât den sâm kâruwe. ⁶⁰ Oi a donġbep den sarâ donġbep sâm bonñâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamñâ itâ sâwet, “A zirânâ itâ sâip, ‘Nâ

Kembugât tirik namâ kândañâ sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.’ ”

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñâ Yesu itâ sâm mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁶³ Sâi Yesuñâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâkñâ itâ sâm dukui, “Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâteñan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanñâ mo a ñâi?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Zo sat, zo. Oi ñâi dâzâñgua nâñgânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbañâ mariñâ, zâkkât âsanñâ bongen tap sumbem unumunum kwâkñan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nâñgi bâliñ oi hâmbâñâ mem moloñ arâpñâ itâ sâm dâzâñgoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nâñge. ⁶⁶ Den zo nâñgâm dap dap nâñge?” Mâsikâziñgi zina itâ sâwe, “Zâk mumuñgât siñgi uap.”

⁶⁷ Yatâ sâmñâ tâpziñandâ Yesu si sâñgânñan tâpkumñâ bitziñandâ kom kâbakñiwe. Oi a nâmbutñandâ bitziñ tipñandâ pâlomñan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutñâ ñâi?”

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombêmân tâip. Tâi kore ambân ñâiñâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroñâ a tarâwe, zengât mâteziñan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nâñgâm kwaksan.” ⁷¹ Yatâ sâmñâ geibâ sâi kore ambân ñâiñâ ekñâ a itâ sâm

dâzânçoip, “A zi Yesu Nasarete goknâ, zâk sot ândimap.” ⁷² Yatâ sâi Peteronjâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâm mâik nâi kinjâ a zinjâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkñok zengât kâmurân goknâ. Nen diŋgâ holiŋâ nângeŋ.” ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâteŋan sâm kâtigem den laŋ sâm itâ sâm dâzânçoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kuruknâ diŋ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuŋâ den mârum sâip, zo Peteronjâ nânŋip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kuruknâ diŋ sâbap.” Den zo nânŋâm umbâlâ op âkñan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe.

² Oi sâne Yesu biknâ saamjâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo eknâ wangât yatâ uan sâm umjâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ mâburem zinjip. ⁴ Oi itâ sâm dâzânçoip, “Nâ laŋ opjâ a târâraknâ zi bitziŋan paan.” Yatâ sâi zinjâ sâwe, “Wangât nenŋâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miangip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memjâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sâŋgân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.” ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân nâi kwâlâwe. Hân

zo âmạ tuutuụ agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân nâin gâbâ ga ândiândiụ, zo mune zoren hanzângogigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutnâ nâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânñan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,
 “Isirae a zen a sângânñangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânñangât kât ekap 30, zorâñ âmạ tuutuụ agât hân, zo sângân miwe. Kembunâ dâtnogip, yatik urâwe.”

*A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.
 (Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)*

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâteñan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkanğât dâtno. Gâ Yuda zeñgât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zinjâ den sâkñanâk sâm kine den hâuñâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatonâ dukum sâip, “Gâgât den donbep sânetâ wangât den hâuñâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesunâ den hâuñâ nâi mân dukui a kutânâ nâñgi imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zeñgâren gâbâ nâi olañ zingâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliñâ nâi tâk namin zeip, kutnâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumñâ kinetâ Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Nâi olañbatkât nâñge? Baraba mo Yesu kutnâ nâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtnâ, zen Yesugât um kâlak nâñgânğâm zâkkâren parâwe, zorat nâñgâmñâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinñandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a

târârak zo, zâkkât den mân mâsâsuatpan. Nâ itârân umanân nângâm zâkkât op sâknam donbep nângan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen a umziñan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olanjâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorân dum mâsikâziñgâm sâip, “Nâi mo nâi olanbatkât se?” Sâi ziñâ sâwe, “Baraba.” ²² Sânetâ itâ sâm mâsikâziñgip, “Yesu, kutjâ nâi Kristo sâme, zâk dap okñangâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.” ²³ Sâne a kutânâ dum mâsikâm sâip, “Wan to sagât?” Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatonjâ sâi den mânâk nângâm den donbep sâne sâi too pindânetâ mâteziñan bikjâ too sanjonjâ sâip, “A târârak zirat tosa nâgâren zimzap, zo zengât siñgi uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniñ neñgâren zimzap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânâ Baraba olan ziñgip. Yesu ko sâi inzut kuupñoot, zorân lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziñan pâip.

*Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.
(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)*

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a ziñâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumjâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuriñâ giñangâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmam goñkom kâukñan pane giarip. Oi bikñan tân nâi pindâne bikjâ bongen mem kirip. Yatâ opjâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ

sâwe, “Oe, Yuda zenġât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziñâ tâpkum tân beknan mem kâuknan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmñâ kâwali a zenġât hâmbâ, zo mâkâm zikñâ hâmbâ du ġiñanġâne ġiari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a ñâi muyagiwe, kutñâ Simoñ, Kirene kamânân gokñâ. Zâk oknanġâne Yesugât poru nak beknan mem lugi âiwe.

³³ Âimñâ hân ñâi kutñâ Goligata (niin denân ko kâuk sinjit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ wainj too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekñâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânġânġât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opñâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukñâ kwâknan poru nagân topñâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zenġât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâġât poru nagân zâkom, ñâi toren, ñâi toren kwânânġâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm sinan gem den top topñâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, ġâ tirik namâ kândanġ sirâm karâmbut tuum nanġâbat sâin. Bâi, ġikâ sâkkâ sâna poru nagân ġâbâ âkâm ġeik. Oi ġâ Anutu nanñâ ândiat oi poru nagân ġâbâ pâtan ġe.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembuġât gurumin den zorat galem a sot a sâtñâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzânġomap. Ziknanġât ko kwaksap. Zâk Isirae a nenġât a kutâ ândiap oi ko poru nagân ġâbâ âkâm ġâi zâkkât dinâ nânġânat. ⁴³ Zâk

nâ Anutugât nanŋâ sâŋ, nânŋâm pâlatânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutunâ zâkkât nânŋap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.”⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesuŋâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ okŋanŋâne mirâ bâkŋan zoren nâtâtik muyagem zeï mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesuŋâ den kâtikŋâ den sâŋ sâip, “Eli, Eli lama saba-tini (niin denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâinâ nânŋâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlakŋoot sum kapiŋkum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutŋâ itâ sâŋ dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâkŋak ga mâkâbap mo buŋâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtikŋâ den sâi Kaapumŋâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sâŋgum patâ, zo uren gâbâ oloŋ gei kwâkip. Oi wâriŋ mei kât âbânŋum nanŋip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronŋsâi Kembugât siŋgi a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutŋandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatŋâ kamân kâukŋan zo âim a donŋep muyageziŋgâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpŋâ kirâwe, zen wâriŋ sot kut nâi nâi zo ekŋâ imbanâziŋ buŋ oi sâwe, “Perâkŋak a zirânŋ Anutugât nanŋâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân donŋep kârebân kin kut nâi nâi zo ek nanŋgâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okŋanŋâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân gokŋâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikŋâ. Oi

ambân nâi Zebedαιο nanzatnâ, zekât mamziknâ.
Zen ârândân tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksâisâi Arimataia kâmânân goknâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutnâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamnâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbarânâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâm dâzângoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâmbarânâ zo memnâ sânġum kâu uŋaknandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpnâ zik sinġi nâi tuugip, zoren pamnâ kât patâ nâi kâbakŋei âi mâtâp doonġoi arip. ⁶¹ Oi kwak nanġâmŋan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk, zo âki ko hanġsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimnâ sâwe, “Patâniġnâ, nen den nâi nânġen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâġân ândeibân itâ sâip, ‘Momnâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’ ⁶⁴ Zorat arâpnâ zinġâ âi kâmbarânâ mem âimnâ mumuŋan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sânġonzânġona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkŋan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.” ⁶⁵ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzânġoip, “Kâwali a zinġan. Diizînġâm kwagân âim ziinġak dap mo dap nânġe, zo yatâ doonġune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimnâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe. ⁶⁶ (-)

28

Yesu mumujan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki hansâsâgât Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria bukujâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriņ patâ mei Kembugât sumbem a nâinâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbaknei ari kât kwâkņan tâip. ³ Tobatņâ âsakņoot hânpân yatâ. Hâmbâņâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekņâ sânmziņ sâmbui kenġât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ aņâ itâ dâzâkom sâip, “Zet kenġât mân oit. Nâ nâņgan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâm dâzâņgoip, zo yatâ op mumujan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpņâ dâzâņgobabot, ‘Yesu zâk mumujan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziņġâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kenġât sot sâtâre op arâp den siņgi dâzâņgoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuņâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topņan âi pindiņsâm mâpâsem kiņan ġâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuņâ itâ sâm dâzâkoip, “Zen mân kenġât oit. Zet âi arâpņâ dâzâņgoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutņâ zen âim kamân patin takâmņâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat siņgi dâzâņgowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, zen mindum kâwali a zen kât donġbep ziņġâwe. ¹³ Ziņġâm itâ sâwe, “Zen

itâ sâbi. Nen n̄atigân uman zeindâ arâpñâ zinj gam kâambarânâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutânâ n̄angâbapkât kenġât mân upi. Âlip niñâ dukunat.”
¹⁵ Yatâ sâm dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zenġâren zeipñak tok ziap.

Yesuñâ bâkñan arâpñâ muyageziñgâm nep diñ sâm zinjip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ n̄ain Yesuñâ den kânñan dâtnânġoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindiñsâm m̄apâsiwen. Nâmbutñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesuñâ gootniñan gam itâ sâm dâtnânġoip, “Anutuñâ imbanâ top top aksik sumbengât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zenġâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, nenġât korân târokwap too sanġon zinjâbi. ²⁰ Den dâzânġom ândiwan, zo aksik lubigât dâzânġom ândibi. Oi n̄ai dâzânġua n̄angânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbân zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1